

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет

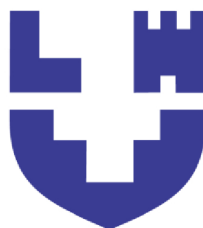

Фото-, теле і радіожурналістика
Методичні вказівки до виконання практичних та самостійних робіт
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньої програми «Медіакомунікації та PR »
галузь знань С Соціальні науки, журналістика та інформація
спеціальності С7 Журналістика
0321 Journalism and reporting
денної та заочної форм навчання

Луцьк 2025

УДК 070:654.19(07)

Ф81

До друку

Голова вченої ради факультету освітніх, цифрових та соціальних технологій _____
Г. А. Герасимчук

Затверджено вченою радою освітніх, цифрових та соціальних технологій Луцького НТУ, протокол №
___ від «_____» 2025 року

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в репозитарій ЛНТУ

Директор бібліотеки _____ Н.П.Поліщук

Рекомендовано до видання на засіданні кафедри іноземної та української філології ЛНТУ, протокол №
___ від «_____» 2025 року.

Завідувач кафедри іноземної та української філології _____ А.П. Мартинюк

Укладач: _____ Т.В. Николюк, кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземної та
української філології ЛНТУ

Рецензент: _____ Л.В.Жванія, кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземної та
української філології ЛНТУ

Відповідальний за випуск: _____ А.П. Мартинюк, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач
кафедри іноземної та української філології ЛНТУ

УДК 070:654.19(07)

Ф81

Фото-, теле- і радіожурналістика [Текст]: Методичні вказівки для практичної та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми «Медіакомунікації та PR» галузі знань С Соціальні науки, журналістика та інформація спеціальності С7 Журналістика 0321 Journalism and reporting денної та заочної форм навчання/ уклад. Т.В.Николюк. Луцьк : Відділ іміджу та промоції ЛНТУ, 2025. 79 с.

Посібник містить теми завдань до практичної та самостійної роботи з курсу «Фото-, теле- і радіожурналістика». У виданні також є питання до іспиту та список рекомендованої літератури.

© Т.В. Николюк, 2025

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Змістовий модуль 1.	
Тема 1. З історії телебачення.....	5
Тема 2. Особливості телевізійної журналістики та роботи на телебаченні. Мова телебачення.....	7
Тема 3. Інформаційне телебачення. Інформаційні жанри телебачення.....	13
Тема 4. Аналітичні та художні жанри телебачення.....	15
Тема 5. Телевізійна публіцистика.....	17
Тема 6. Характеристики і стандарти інформаційних телепрограм України. Новини..	18
Тема 7. Репортаж на телебаченні.....	20
Змістовий модуль 2.	
Тема 8. Радіомовлення в системі засобів масової інформації.....	23
Тема 9. Особливості діяльності радіоорганізацій.....	26
Тема 10. Різновиди радіомовлення.....	29
Тема 11. Жанри радіожурналістики.....	38
Тема 12. Історія виникнення фотографії.....	47
Тема 13. Жанри фотожурналістики.....	50
Тема 14. Фоторепортаж.....	54
Тести для самоконтролю.....	58
Перелік питань до іспиту.....	76
Рекомендована література.....	78

ВСТУП

«Фото-, теле- і радіожурналістика» — нормативна навчальна дисципліна, що має розкрити основні принципи функціонування телебачення, дати відомості з теорії фото-, теле- та радіожурналістики й практики журналістської діяльності.

У межах курсу вивчатимуться базові терміни телевізійної журналістики, історія становлення телебачення, жанрова система телемовлення, жанри радіожурналістики, особливості фоторепортажу. Студенти будуть знати генезис специфіки телебачення, процес творчості, властивості телебачення, визначальні чинники у роботі тележурналіста. Здобувачі ознайомляться з історією радіо, особливостями сучасного радіомовлення, форматами та жанрами радіомовлення, фоторепортажем, жанрами фотожурналістики.

Мета та завдання навчальної дисципліни.

Мета курсу — ознайомити здобувачів із основними принципами і засадами діяльності сучасної телевізійної журналістики, вивчити особливості телебачення в системі ЗМІ, мати уявлення про сучасне радіомовлення та фоторепортаж.

Завдання — вивчити історію телебачення, радіо та фотографії, засвоїти основні терміни з тележурналістики, орієнтуватись у жанрах радіо-, фото- та тележурналістики, навчитись робити репортаж та мати уявлення про новинну журналістику, вивчити специфіку роботи з радіоаудиторією, ознайомити з основними поняттями радіожурналістики, навчитись робити фоторепортаж.

Змістовий модуль 1.

Тема 1. З історії телебачення

План

1. Передісторія телебачення, його виникнення. Перші публічні дослідження в галузі телебачення. Телефот Бориса Грабовського.
2. Зародження та розвиток телебачення в Україні. Механічне телебачення.
3. Перші студії телебачення та телепрограми.

План.

Ключові поняття: телебачення, телефот, механічне телебачення, кінематографія.

Література

1. Дмитровський З. Організація роботи на телебаченні: Тексти лекцій. Львів : Малий видавничий центр факультету журналістики ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 98 с.
2. Маєр К. Журналістика: підручник / Маєр К.; пер. з нім. В. Климченка, В. Олійника / за загал. ред. В. Іванова. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2022. 300 с.
3. Миронченко В.Я. Читання інформаційних передач. <http://surl.li/mphfa>
4. Мітчел С. Виробництво новин : телебачення, радіо, Інтернет [пер. з англ. Н. Єгоровець]. URL: <https://studfile.net/preview/7298214/page:2/>
5. Соломін Є. О. Теорія і практика тележурналістики : навчально-методичний посібник до вивчення курсу для студентів кафедри журналістики Ужгородського національного університету. Ужгород: ФОП Соломіна А. І., 2024. 40 с.
6. Телерадіожурналістика: стандарти, методи, технології (за матеріалами медіаплатформи «Campus Radio Ukraine / Студент-TV»): навчальний посібник / ред.-упоряд., загал. ред. Гоян В.В., Гоян О.Я. Київ : Інститут журналістики, 2020. 192 с.
7. Холод О.М. Основи тележурналістики. Курс лекцій. Київ, 2012. 121 с. URL:

1. Передісторія телебачення, його виникнення.

Перед виникненням телебачення назвати відомі відкриття Отто фон Геріке, Ньєпса. Розповісти про «чарівний ліхтар». Назвати відкриття, завдяки яким з'явилась можливість знімати об'єкти в русі, розповісти про електромагнітні коливання Герца. Зазначити, що величезний вплив на подальший розвиток радіотехніки справила помилкова точка зору Марконі, що електромагнітні хвилі можуть без великих втрат проходити через ґрунт і воду. Він всіх переконував, що можливе передавання радіохвиль на величезні відстані (опоненти стверджували, що проходження радіохвиль можливе тільки в умовах прямої видимості і радіопередача на далекі відстані буде неможливою через кривину Землі). У дійсності втрати при проходженні радіохвиль через ґрунт і воду величезні, що знав ще Тесла, але радіохвилі досить низької частоти можуть відбиватися від іоносфери й огинати всю Земну кулю. Керуючись помилковою вірою, Марконі в грудні 1901 року організував перший радіозв'язок через Атлантичний океан (передав букву S абетки Морзе).

Вказати на дослідження Філо Фансуорта. Описати доробок Бориса Грабовського. Зазначити, що історія телебачення України розпочалася з 1928 року, коли талановитому фізику-експериментатору Борису Грабовському вдалося здійснити першу в цілому світі телевізійну передачу.

Наголосити, що київське телебачення бере свій початок із 1 лютого 1939 року. Цього дня у Києві пройшов перший прямий телеефір. Телетрансляцію вели з мініатюрної студії, обладнаної у приміщенні радіокомітету на розі Хрещатика та вулиці 25 Жовтня — сучасної Інститутської.

Друга світова війна перервала освоєння можливостей телебачення.

2. Зазначити, що в 1956 році кияни побачили перший випуск «Останніх вістей», точніше почули – диктор читав з екрана усні повідомлення. Лише через три роки в інформаційних випусках з'явився зоровий ряд. Перші власні телепередачі були пов'язані з приходом на студію журналістів – вчорашніх газетярів, працівників радіо.

Поява в 1954 р. пересувної телестанції (ПТС) розширила творчі й технічні можливості Київської студії.

Охарактеризувати телебачення радянської доби. Проаналізувати процес телефікації. Охарактеризувати перші повноцінні програми. Початок об'єднаної загальноукраїнської телепрограми. Поява можливості відеозапису.

3. Українське телебачення як складова всесоюзного (центрального) телебачення. 1990 року реєстрація першого недержавного каналу. Поява Національної Ради України. Поява в Україні Суспільного телебачення. Функціонування УТ-1, УТ-2, УТ-3. Перші персоналізовані програми: «Хіт-рік» з Анатолієм Бондаренком (1992-1997), «Післямова» з Олександром Ткаченком (1994-1997), «Пост» з Олексієм Ковжуном (1993-1995), «Територія «А» з Анжелікою Рудницькою (1995-2000).

Питання для самоконтролю

1. Назвати події, які сприяли розвитку телебачення.
2. Що таке кінескоп? Його принцип дії?
3. З якого року розпочалась історія телебачення в Україні?
4. Хто такий Борис Грабовський? Його роль у становленні телебачення.
5. Коли відбувся перший ефір на київському телебаченні?
6. Що таке пересувна станція? Коли вона з'явилась?
7. Чому тривалий час телевізійні центри були розміщені нерівномірно?
8. Чи було радянське телебачення заідеологізованим? Чому?
9. Що таке феномен імпровізаційності? Коли імпровізація стала можливою на українському телебаченні?
10. Що таке «Інтербачення»?
11. Коли в Україні вийшла перша кольорова передача?
12. Коли з'явилося суспільне телебачення?
13. Охарактеризуйте перші передачі незалежної України.
14. Охарактеризуйте сучасні телепередачі.

Завдання для самоперевірки.

Порівняти одну з програм сучасного телебачення та програму 90-х років.

Тема 2. Особливості телевізійної журналістики та роботи на телебаченні. Мова телебачення

План

1. Генезис специфіки телебачення. Властивості телебачення.
2. Персоналізація як специфічна властивість телевізійної інформації. Прямі передачі. Оперативність як специфічна властивість телеінформації.
3. Визначальні чинники у роботі тележурналіста.
4. Редактор як головна особа у телевізійному творчому процесі.
5. Робота продюсера, режисера, асистента режисера, оператора та адміністратора.
Завдання репортера, коментатора, інтерв'юера, модератора, ведучого новин
6. Мова телебачення.

***Ключові поняття:** телебачення, кінематограф, телеіндустрія, редактор, продюсер, режисер, оператор, репортер, коментатор, інтерв'юер, модератор*

Література

1. Дмитровський З. Організація роботи на телебаченні: Тексти лекцій. Львів : Малий видавничий центр факультету журналістики ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 98 с.
  2. Соломін Є. О. Теорія і практика тележурналістики : навчально-методичний посібник до вивчення курсу для студентів кафедри журналістики Ужгородського національного університету. Ужгород: ФОП Соломіна А. І., 2024. 40 с.
  3. Телерадіожурналістика: стандарти, методи, технології (за матеріалами медіаплатформи «Campus Radio Ukraine / Студент-TV»): навчальний посібник / ред.-упоряд., загал. ред. Гоян В.В., Гоян О.Я. Київ : Інститут журналістики, 2020. 192 с.
  4. Яковець А. В. Телевізійна журналістика: теорія і практика : підручник.
URL: <http://surl.li/mphis>
1. Порівняти телебачення з художніми засобами – кінематографом і театром. Подібно до кіно телебачення відтворює на екрані візуально-звукові рухомі образи.

Іншими словами, телебачення, як і кіно, має здатність відтворювати дійсність, так само користуючись кадром, планом, ракурсом, монтажем, а також поєднанням зображення, слова і музики. Зазначити відмінність телебачення від кіно – в умовах перегляду і в характері аудиторії. Ця особливість важливіша за інші. Подібно до театру телебачення використовує слово, вимагає певної артистичності, передбачає мізансцени. Однак на відміну від театру в телебачення інша аудиторія і умови перегляду. Що є головним на телебаченні. Що єднає телебачення з мистецтвом? (драматургія). Визначити актуальність телебачення. Оперативність телебачення та повсюдність. Спільні риси телебачення та радіо.

Специфіка тележурналістики виявляється і у своєрідних психологічних умовах сприйняття телепродукту. Перегляд телепрограм зазвичай відбувається у малому колективі, в сім'ї, у домашніх умовах, де люди почувають себе цілком вільно, часто не переривають розмови біля екрана телевізора, можуть обмінюватися репліками з приводу побаченого, коментувати картинку оператора чи текст ведучого програми. Глядач бачить на екрані живу особу, яка, розмовляючи з величезною аудиторією, звертається до кожного індивіда, «прийшовши» у його власний дім. Учасники телепередачі стають таким чином співрозмовниками глядачів. Отримання інформації в домашніх умовах передбачає пряме звертання до глядача, безпосередність, щирість у спілкуванні, певну мовленнєву камерність, імпровізаційність. Вказати на комунікативну обмеженість телебачення. Вказати, що таке персоналізація. Особливості прямих передач та особливості підготовки прямих ефірів. Зазначити, що ефективність і пізнавальна цінність журналістської інформації значною мірою залежить від швидкості та своєчасності її подачі. Оперативність інформації – природна властивість телебачення і одна з головних.

3. Назвати визначальні чинники в роботі тележурналіста. Зазначити, що журналіст повинен уміти читати чи промовляти кожен текст відповідно до його стильових, жанрових особливостей, виразно розповідати матеріал свого предмета, власні спогади, роздуми, спостереження, враження, уміти говорити взагалі - вільно, просто (невимушено), доречно, точно, володіти багатством словника, архітектоніки тексту, інтонацій та ін.

4. **Редактор** поряд із режисером є головною особою у підготовці та створенні телепередач, поділяючи з ним відповідальність за певну програму, її рівень. Це коли йдеться про більші за обсягом (переважно півгодинні), сценарні, художньо-публіцистичні програми. А в інформаційних, аналітично-ділових передачах він, звичайно, є сам головною фігурою, лідером знімальної групи чи творчого колективу у студійному павільйоні. Тут уже вся відповідальність за передачу лягає на нього. Редактор бере безпосередню участь у плануванні телевізійного мовлення, відповідно добираючи актуальні соціально значимі теми. Однак цим не обмежується його робота щодо планування. Крім добору тем, потрібно спланувати роботу знімальної групи з урахуванням можливостей забезпечення її необхідною знімальною та освітлювальною технікою, транспортом, передбачити час для монтажу в апаратній відеозапису відзнятого матеріалу, а також час для відеозапису передачі у студійному павільйоні, оскільки не її одну монтують у студії.

Зазначити, яку іншу організаційно-творчу роботу планує редактор. Робота редактора зі сценарієм. Робота редактора з музичним матеріалом.

Зазначити, що невід'ємна частина професійної майстерності телевізійного редактора – його організаторські навички. Якщо для газетяра найголовнішою рисою є досконале володіння словом, то для телевізійного редактора не менше значення має вміння організувати людей для передачі (як творчих працівників, так і запрошених до участі в передачі), підготувати знімання чи відеозапис, тобто забезпечити організацію творчого процесу.

5. **Продюсер.** Уважають, що продюсер має повноту влади у постановкових телепрограмах, телефільмах. На невеликих телестудіях обов'язки продюсера і режисера суміщають, тобто режисер може виконувати продюсерські обов'язки. Чим більша студія або чим складніша телепрограма, тим певніше, що ці два види праці виконують різні люди. Продюсер розробляє форму та визначає мету програми, відає загальною організацією творчого процесу, домовляється з редактором про написання сценарію, підбирає склад виконавців, розподіляє бюджет і технічні засоби, складає розклад роботи, відповідає за поточну інформацію та рекламу. Іноді він сам задумує програму, а частіше – розробляє її в загальних рисах. Більшість відомих продюсерів на телебаченні має життєвий і творчий досвід. Майже всі вони працювали в театрі,

кіно, в рекламі або журналістиці. Винятки роблять для інформаційних програм і тих передач, що потребують спеціальних знань (на Заході, наприклад, продюсером документальних телевізійних передач для школярів може бути вчитель з багаторічним педагогічним досвідом)

Режисер. Цю телевізійну професію схарактеризуємо детальніше, бо з нею найбільше пов'язана діяльність тележурналіста-редактора. У постановкових передачах, фільмах і телевіставах режисер втілює ідеї та плани продюсера в телевізійні образи і реалізує їх у студії чи на позастудійному знімальному майданчику. Та найчастіше режисер втілює словесний варіант авторського сценарію в зоровий, готуючи телевізійну передачу до ефіру. Він відповідає за розміщення камер, вибір зображення з усіх варіантів, які з'являються на контрольних моніторах у будь-який момент, використання всіх засобів, що є в його розпорядженні для найліпшого ведення програми, – звуку, освітлення, відеоплівки, спецефектів. Коли режисер перебуває за пультом, він підтримує постійний радіозв'язок з багатьма творчими і технічними працівниками, що є на своїх постах під час передачі. Крім того, він стежить за часом, контролюючи фактичний хронометраж рекламних оголошень, окремих етапів передачі, її загальної тривалості.

Зазначити особливості роботи режисера з людьми. Співпраця режисера з редактором.

Асистент режисера – це фактично “права рука” режисера у підготовці тривалих і складних передач, телевістав, фільмів. Він повинен уміти монтувати відеоматеріал, працювати за режисерським пультом, під час виходу передачі в ефір або її запису забезпечувати зв'язок з телеоператорами у студії, звукорежисером, технічними працівниками. Тобто, виконуючи монтаж студійної чи позастудійної передачі, асистент режисера виконує одночасно і технологічні функції як оператор режисерського пульта. Вказати на риси, якими повинен володіти асистент режисера.

Адміністратор. Адміністратору відомо все, що пов'язано з планами творчої бригади. Тоді, коли режисер перебуває в апаратній за пультом, помічник-адміністратор виконує його вказівки, які чує в навушники, мовчки пересуваючись по студії. Робота адміністратора під час прямоефірних та непрямоефірних передач. Інші функції адміністратора.

Оператор. Ця професія має два різновиди: перший – відеооператор, другий – телеоператор. Відмінність роботи відеооператора та телеоператора. Робота оператора з людьми. Особливості роботи оператора з людьми. Зазначити, що розуміння специфіки роботи оператора, знання можливостей знімальної техніки допоможуть редакторові краще й ефективніше вирішувати творчі питання.

Репортер. Головне його завдання – забезпечувати студію новинами. Репортер прагне опинитися зі знімальною технікою та групою там і тоді, де і коли відбувається щось загальноцікаве. Репортерська робота з організації кадру, який запам'ятався б телеглядачам. Особливості роботи репортера на вітчизняних та західних студіях.

Коментатор. На Заході не всі телеорганізації можуть дозволити собі дороге задоволення утримувати власних коментаторів. Багато воліють запрошувати для роз'яснення подій відомих публіцистів з газет, політологів та інших експертів. Уважають, що коментатори повинні допомогти глядачеві сформуванню власну думку. Завдання редакції – надати слово коментаторам, які мають різні погляди. Навчально-практичні посібники рекомендують коментатору певне відсторонення від матеріалу, дистанцію невятування у конфлікт, за винятком загальнодемократичних цінностей. Коментар повинен апелювати до розуму і розважливості, а не до емоцій.

Оглядач. Принципової різниці між коментатором та оглядачем немає. Обидва вони з'являються на телеекрані завдяки їхній ерудиції та міркуванням. Однак оглядач – це не обов'язково журналіст. Він автор і ведучий персональної програми “журнального” типу (тележурнал складається з кількох матеріалів, об'єднаних в одну телепрограму). Як звичайно, це людина з багатим життєвим досвідом, авторитетна для колег і телеглядачів, має талант популяризатора.

Порівняти інтерв'ю оглядача з репортерським інтерв'ю. Визначити риси, якими повинен володіти оглядач.

Інтерв'юер. Якщо оглядач у методах роботи універсал, рідкісний спеціаліст, якщо від нього очікують і спілкування із запрошеними в студію, і його міркувань, то головне завдання інтерв'юера – запитувати. На телеекрані він є ніби представником глядачів. Тому його запитання під час інтерв'ю повинні бути такими, щоб відповіді на них цікавили якщо не всю аудиторію, то принаймні більшу її частину. На перший погляд, може здатися, що сформулювати запитання просто і легко. Справді, ставити

банальні, шаблонні питання – справа нескладна. Тільки такими ж треба очікувати і відповіді на них. Майстер великого за обсягом інтерв'ю – особливе творче амплуа. Вказати на риси, якими повинен володіти інтерв'юер.

Модератор. Модератори надають додаткову інформацію та факти. Вони повинні орієнтувати і вести глядача. Проте модератор може час від часу вносити в передачу своє суб'єктивне бачення та думку, не виходячи за межі фактичного. Факти, інтерпретації та додаткову інформацію повинен сформулювати та упорядкувати модератор так, щоб вони привертали увагу багатьох глядачів.

Вказати на етапи підготовки до модерування. Функції модератора.

Ведучий новин. Його престиж забезпечений щоденною появою з життєво важливою для людей інформацією. Всі розуміють, що не ведучий збирав ці новини, він просто про них повідомляє. Причетність до подій без власної думки про них – обов'язкова професійна вимога до ведучого новин.

Охарактеризувати роль ведучого як «людини-якоря».

6. Необхідно проаналізувати роль внутрішньої взаємодії редакційної команди у створенні телевізійного продукту: журналіст відповідає за достовірність фактів, редактор – за мовну точність і стилістичну відповідність, режисер – за візуальне оформлення, ведучий – за інтонаційне й емоційне донесення матеріалу. Важливо визначити принципи делегування завдань у телевізійній редакції: розподіл функцій, окреслення зон відповідальності, контроль виконання та довіра до виконавців.

Слід схарактеризувати механізми відповідальності: індивідуальну (журналіст за факти, редактор за мовну якість), колективну (команда за цілісність ефіру), а також відповідальність ведучого за правильне інтонування та донесення інформації. Важливо проаналізувати принципи конфлікт-менеджменту: виявлення причин конфліктів (розбіжності у творчих підходах, порушення дедлайнів, неузгодженість мовних і візуальних засобів), методи їх врегулювання (обговорення, компроміс, регламентування процесів), а також роль редактора як медіатора.

Порівняти мову телебачення та онлайн-видань. Чи потрібно вживати мовні норми. Вказати на порушення мовних норм. Схарактеризувати особливості вживання різноманітної лексики на телебаченні.

Питання до самостійної роботи:

1. Чим відрізняється телебачення від кіно та театру?
2. У чому виявляється специфіка тележурналістики?
3. Від чого залежить ефективна робота журналіста?
4. Що таке професійна майстерність журналіста?
5. Коли журналісту обов'язково потрібно писати сценарій?
6. Якими якостями повинен володіти журналіст?
7. Назвіть функції редактора.
8. Які функції продюсера?
9. Хто такий режисер?
10. Яку роботу виконує асистент режисера?
11. Охарактеризуйте роботу адміністратора.
12. Назвати функції оператора.
13. Завдання репортера.
14. Яка роль коментатора?
15. Які функції оглядача?
16. Хто такий інтерв'юер?
17. Яку роботу виконує модератор?
18. Охарактеризуйте роботу ведучого новин.
19. Схарактеризуйте мову телебачення.

Завдання для самоперевірки.

Скласти таблицю, в якій потрібно зазначити посаду на телебаченні та основні функції.

Тема 3. Інформаційне телебачення. Інформаційні жанри телебачення

План

1. Відеорепортаж.
2. Огляд.
3. Інтерв'ю.

***Ключові поняття:** жанри телебачення, відеорепортаж, огляд, інтерв'ю, інформаційне телебачення.*

Література

1. Дмитровський З. Організація роботи на телебаченні: Тексти лекцій. Львів : Малий видавничий центр факультету журналістики ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 98 с.
  2. Захаров В. Теоретичні підходи та загальні практики текстотворення в тележурналістиці (на прикладі інформаційних жанрів). Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія. 2024. 4 (14). 29-37. <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2024.4.5>
  3. Маєр К. Журналістика: підручник / Маєр К.; пер. з нім. В. Климченка, В. Олійника / за загал. ред. В. Іванова. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2022. 300 с.
  4. Яковець А. В. Телевізійна журналістика: теорія і практика : підручник. URL: <http://surl.li/mphis>
1. Репортаж розповідає справжні та унікальні історії з суб'єктивного погляду. Він спостерігає за головними героями в їхніх життєвих світах. Важливе для репортажу те, що певну тему можна розповісти як історію, що ґрунтується на фактах і має потенціал для розвитку.
- Назвати особливості створення відеорепортажу. Основні умови відеорепортажу. Особливості написання тексту до репортажу. Види репортажу. Подієвий репортаж. Пізнавальний репортаж, його особливості. Основні риси проблемного репортажу. Репортаж з експериментом.
2. Огляд. Будучи формою рецензування ЗМІ, узагальнення і популяризації їх досвіду, аналізу творчих удач і прорахунків, огляд мас-медіа за своєю природою є жанром критики, з якою в нього багато спільного. Він дуже близький до літературно-критичного огляду методом панорамування, так само об'єктом відображення в ньому є не реальна, а інтерпретована дійсність. Назвати жанри, з якими огляд має спільні риси.
3. Інтерв'ю - розмова з однією чи з декількома людьми на якусь тему. Спонтанне інтерв'ю. Поглиблене інтерв'ю. Наступальне інтерв'ю. Предметне інтерв'ю.

Особисте інтерв'ю. Назвати основні правила успішного інтерв'ю. Подати приклади відкритих питань, закритих та альтернативних.

Питання до самостійної роботи

1. Що таке соціальна інформація?
2. Як змінювалась жанрова специфіка українського телебачення?
3. Що таке інтерв'ю?
4. Яке інтерв'ю називають спонтанним?
5. Назвати ознаки поглибленого інтерв'ю.
6. Коли доречне наступальне інтерв'ю?
7. Яке інтерв'ю стосується лише фактів?
8. Назвати правила успішного інтерв'ю.
9. Що таке закриті та відкриті питання інтерв'ю? Коли які доречні?
10. Як називається тип інтерв'ю, при якому інтерв'юер свідомо чи несвідомо намагається спонукати розмовника до потрібних відповідей?
11. Чому потрібно уникати подвійних питань в інтерв'ю.
12. Назвіть ознаки інформаційного повідомлення.
13. Що таке репортаж?
14. Правила успішного репортажу.
15. На які 6 ключових питань має відповідати матеріал репортажу?
16. Види репортажу.
17. Правила написання тексту репортажу.
18. Що таке огляд?
19. Що таке коментар?

Завдання 1. Написати відеорепортаж про одну з подій в університеті.

Завдання 2. Обрати відому персоналію. Вивчити інформацію про неї. У групах інсценізувати різні типи інтерв'ю.

Завдання для самоперевірки.

Проаналізувати одне з інтерв'ю Яніни Соколової. Виділити різні типи запитань в

інтерв'ю.

Тема 4. Аналітичні та художні жанри телебачення.

План

1. Бесіда. Особливості дискусії.
2. Пресконференція.
3. Нарис.
4. Замальовка.
5. Сатиричні жанри. Памфлет. Фейлетон.

Ключові поняття: кореспонденція, бесіда, прес-конференція, нарис, замальовка, памфлет, фейлетон, коментар, есе.

Література

1. Дмитровський З. Організація роботи на телебаченні: Тексти лекцій. Львів : Малий видавничий центр факультету журналістики ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 98 с.
2. Захаров В. Теоретичні підходи та загальні практики текстотворення в тележурналістиці (на прикладі інформаційних жанрів). *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія*. 2024. 4 (14). 29-37. <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2024.4.5>
3. Маєр К. Журналістика: підручник / Маєр К.; пер. з нім. В. Климченка, В. Олійника / за загал. ред. В. Іванова. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2022. 300 с.
4. Соломін Є. О. Теорія і практика тележурналістики : навчально-методичний посібник до вивчення курсу для студентів кафедри журналістики Ужгородського національного університету. Ужгород: ФОП Соломіна А. І., 2024. 40 с.
5. Яковець А. В. Телевізійна журналістика: теорія і практика : підручник. URL: <http://surl.li/mphis>

1. Бесіда – це специфічний телевізійний жанр аналітичної публіцистики, діалогічна форма повідомлення. Присвячений темам, до яких є суспільний інтерес. Нерідко переростає в дискусію. Структура бесіди.

Визначити етапи підготовки до бесіди, особливості проведення бесіди. Формат діалогу та полілогу бесіди. Роль модератора бесіди.

1. Пресконференція («круглий стіл») – різновид інтерв'ю з великою кількістю інтерв'юєрів, які ставлять запитання одній чи декільком особам за певною тематикою чи з певного приводу. Таке інтерв'ю передбачає встановлення чіткого регламенту, якого учасники обов'язково мають дотримуватися.

Вказати на особливості підготовки до пресконференції, вибір місця, часу, тривалості. Використання аудіовізуальних засобів. Правила проведення пресконференцій.

3. Нарис. Нарис — це «химерний» жанр, який послуговується елементами документалістики, журнального сюжету, репортажу тощо.

Жанр нарису пропонує тележурналістам інструмент, за допомогою якого складний, абстрактний та незрозумілий предмет можна пояснити розважальним і водночас інформативним способом. У нарисі аналізуються підгрунття, факти та суха інформація про подію. Це означає, що нарис пояснює, інтерпретує, обговорює та оцінює.

Вказати на структуру нарису, тривалість. Особливість тематики. Художня деталь зорового зображення. Особливості знімання теленарису. Метод спостереження як форма відображення реалій у нарисі. Особливості знімання нарису «прихованою камерою». Використання слова в теленарисі. Закадровий текст. Композиційні прийоми теленарису.

2. Замальовка. Цей жанр поєднує в собі особливості й інформаційної, й аналітичної, і художньої тележурналістики. У цілому замальовку можна схарактеризувати як коротке образне зображення події, явища, портрета, стану природи, свого роду знакову мініатюру, яка повинна створити у сприйнятті глядача певне емоційне ставлення до того, що показано на екрані. Тобто, автори замальовки шукають у явищах те визначальне, що дає змогу виявити головну, можливо навіть дещо приховану тенденцію.

Особливості замальовки. Особливі вимоги до закадрового тексту.

3. Сатиричні та гумористичні журналістські твори спрямовані на висміювання фактів дійсності, критику з метою привернення уваги до негативних явищ, рис, недоліків та їх подолання.

Особливість цих творів у тому, що під час їх написання можуть застосовуватися стилістичні засоби для створення комічного ефекту, такі як: іронія, сарказм, гротеск тощо, неприйнятні в інформаційній та аналітичній журналістиці, де автор має прагнути до серйозності, нейтральності, беземоційності, коректності, справедливості та об'єктивності.

Вказати на відмінність сатиричних та гумористичних творів. Призначення памфлету. Відмінність памфлету й фейлетону. Способи типізації у фейлетоні. Стилiстичнi засоби сатиричних жанрiв.

Тема 5. Телевізійна публіцистика.

План

1. Особливості телевізійної публіцистики.
2. Прийоми та жанри в публіцистиці.

Література

1. Дмитровський З. Організація роботи на телебаченні: Тексти лекцій. Львів : Малий видавничий центр факультету журналістики ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 98 с.
2. Захаров В. Теоретичні підходи та загальні практики текстотворення в тележурналістиці (на прикладі інформаційних жанрів). *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія*. 2024. 4 (14). 29-37. <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2024.4.5>
3. Маєр К. Журналістика: підручник / Маєр К.; пер. з нім. В. Климченка, В. Олійника / за загал. ред. В. Іванова. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2022. 300 с.
4. Соломін Є. О. Теорія і практика тележурналістики : навчально-методичний посібник до вивчення курсу для студентів кафедри журналістики Ужгородського національного університету. Ужгород: ФОП Соломіна А. І., 2024. 40 с.

5. Яковець А. В. Телевізійна журналістика: теорія і практика : підручник. URL: <http://surl.li/mphis>

1. Публіцистика (від лат. publicum «громадськість») — напрям літературної і журналістської творчості, який дієво досліджує, узагальнює і трактує з власного погляду важливі суспільно-політичні питання та інші виклики суспільства, з метою впливу на суспільну думку та існуючі політичні інститути, використовуючи при цьому засоби логічного мислення та емоційного впливу. Роль публіциста у тележурналістиці. Ознаки публіцистичності. Тракткування публіцистичності різними науковцями. Зв'язок публіцистики та документалістики. Розслідувальна публіцистика. Політична публіцистика. Особливості інших жанрів публіцистики.

Відповідно до потреб формування громадської думки та виховання людських переконань, на думку В. Здоровеги, у публіцистиці виробився відповідний метод впливу на глядача. Публіцистика виробила своєрідний метод мислення вголос. Він найкраще сприяє тому, щоб глядач спільно з публіцистом відкривав істину та засвоював її як власне відкриття. Цими потребами продиктована притаманна публіцистиці емоційність і образність, без яких неможливо викликати адекватні почуття, а отже, досягти сприймання висловлених ідей не тільки розумом, а й серцем.

Публіцист повинен уміти показати зв'язок, залежність, повну або часткову відповідність адресованих читачеві ідей, поглядів інтересам не тільки колективу, але й конкретного індивіда.

Питання до самостійної роботи

1. Що таке публіцистика?
2. Назвати ознаки публіцистичності.
3. Яка роль публіциста?
4. Чи публіцист формує громадську думку? Як?
5. Назвіть властивості сучасної публіцистики.
6. Чи образне відтворення дійсності є метою публіцистики?

Завдання 1. Знайти у мережі репортаж. Виписати ознаки публіцистичності.

Завдання 2. Знайти декілька випусків новин та виписати, як факти формують громадську думку в суспільстві.

Завдання 3. Проаналізуйте одну з програм «Телебачення Торонто». Знайдіть у ній ознаки публіцистичності.

Завдання 4. Знайдіть у мережі сюжети, які спонукають глядача шукати істину, думати, аналізувати подію, про яку йдеться.

Завдання для самоперевірки.

Знайдіть визначення публіцистичності в різних джерелах. Проаналізуйте за цими визначеннями один із сатиричних жанрів.

Тема 6. Характеристики і стандарти інформаційних телепрограм України.

Новини.

План

1. Інформаційні програми українського телебачення. Світові стандарти телевізійних інформаційних програм. Модель побудови інформаційного повідомлення
2. Формула новин. Характерні риси новин. Методи викладу телевізійних новин.

Література

1. Дмитровський З. Організація роботи на телебаченні: Тексти лекцій. Львів : Малий видавничий центр факультету журналістики ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 98 с.
2. Захаров В. Теоретичні підходи та загальні практики текстотворення в тележурналістиці (на прикладі інформаційних жанрів). *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія*. 2024. 4 (14). 29-37. <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2024.4.5>
3. Маєр К. Журналістика: підручник / Маєр К.; пер. з нім. В. Климченка, В. Олійника / за загал. ред. В. Іванова. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2022. 300 с.

4. Соломін Є. О. Теорія і практика тележурналістики : навчально-методичний посібник до вивчення курсу для студентів кафедри журналістики Ужгородського національного університету. Ужгород: ФОП Соломіна А. І., 2024. 40 с.
5. Яковець А. В. Телевізійна журналістика: теорія і практика : підручник. URL: <http://surl.li/mphis>

Інформаційна програма - явище складне і зрозуміти його сутність можна, лише проаналізувавши композиційно-змістові типи його складових частин. Текст цілісної інформаційної програми є складеним – його формують тексти трьох різновидів, кожен з яких виконує своє завдання та має свої функції. Складений текст є твором, що наскрізно просякнутий зв'язками різного характеру, які й створюють у програмі новин єдність матеріалу та цілісність образу програми зі своєю, властивою їй композицією.

У світовій тележурналістиці існують стандарти, яким мають відповідати телевізійні інформаційні програми, незалежно від того, державна телекомпанія чи приватна. Охарактеризувати стандарти інформаційних програм. Оперативність. Точність. Достовірність. Неупередженість. Збалансованість. Повнота. Простота. Логічність.

Особливості формування тексту ведучого інформаційної програми. Особливість міні-сюжетів. «Відводка». «Синхрон».

2. Відомий медіадослідник Девід Елтейд дав доречне визначення новин (на наш погляд, досить влучне): "продукт організованого виробництва, яке передбачає практичну точку зору на події з метою зв'язати їх воедино, сформулювати прості й ясні твердження щодо їхнього зв'язку". Наголосимо на словосполученні "зв'язати воедино". Воно відображає сутність такої характеристики інформаційних новин, як цілісність. Вона створюється завдяки різним прийомам та методам.

Прийоми зв'язку різних частин новин. Створення композиційної цілісності інформаційної програми. Особливості komponування інформації. Структура інформаційної програми. Рубрика «Подія». «Політика». «Соціум». «Регіони». «Економіка/бізнес/гроші. Висвітлення подій у світі: «Європа». «Решта світу». Сюжети, які містять інформацію про нові технології; культуру ; музика, театр/хореографія,

література/книговидавництво, образотворче мистецтво (живопис, графіка, скульптура), народне мистецтво, кіно, архітектура; стиль життя (V.I.P.-персони, V.I.P.-зібрання, дизайн/аксесуари, мода, шанувальники моди, відпочинок, звички/хобі).

Питання до самостійної роботи

1. Назвіть інформаційні програми телебачення.
2. Які ви знаєте світові стандарти телевізійних інформаційних програм?
3. Назвіть модель побудови інформаційного повідомлення?
4. Які характерні риси новин?
5. З чого зазвичай починаються новини?
6. Як зробити так, щоб новина зацікавила глядача?

Завдання 1. Проаналізувати один із випусків новин. Визначити, чи дотримані такі стандарти: *оперативність, точність, достовірність, неупередженість, збалансованість, повнота, простота, логічність.* Аргументувати (подати приклади).

Завдання 2. Порівняти моделі побудови інформаційного повідомлення двох різних каналів.

Завдання для самоперевірки.

Скласти структуру інформаційної програми минулого дня.

Тема 7. Репортаж на телебаченні.

План

1. Визначення та історія репортажу.
2. Завдання й особливості телерепортажу. Репортажний метод знімання.

Література

1. Дмитровський З. Організація роботи на телебаченні: Тексти лекцій. Львів : Малий видавничий центр факультету журналістики ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 98 с.
2. Захаров В. Теоретичні підходи та загальні практики текстотворення в

тележурналістиці (на прикладі інформаційних жанрів). *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія*. 2024. 4 (14). 29-37. <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2024.4.5>

3. Лісневська А. Мистецтво телевізійного репортажу : навч.-метод. посіб. для студ. з напряму підготовки „Кіно-, телемистецтво та „Тележурналістика. Луганськ : Вид-во ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2013. 190 с.
4. Маєр К. Журналістика: підручник / Маєр К.; пер. з нім. В. Климченка, В. Олійника / за загал. ред. В. Іванова. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2022. 300 с.
5. Соломін Є. О. Теорія і практика тележурналістики : навчально-методичний посібник до вивчення курсу для студентів кафедри журналістики Ужгородського національного університету. Ужгород: ФОП Соломіна А. І., 2024. 40 с.
6. Яковець А. В. Телевізійна журналістика: теорія і практика : підручник. URL: <http://surl.li/mphis>

1. Репортер – це очі і вуха глядача на знімальному майданчику, і він повинен повно, правдиво і неупереджено розповісти глядачеві про те, що побачив і почув – це справа його журналістської гідності і ознака професійної роботи.

Створити екранний образ максимально наближеним до дійсності (з урахуванням емоційного сприйняття, операторських і монтажних прийомів, звуків тощо) – це непросте, але головне професійне завдання репортера. Він на знімальному майданчику – повноважний представник глядачів, які йому вірять і довіряють, тому він не має права скривдити очікування глядачів. Є ще одна причина, яка пояснює, чому телерепортаж стає самим популярним жанром тележурналістики. За допомогою сучасних піар-технологій (часто штучно) створюються нібито сенсаційні інформаційні приводи. Постулат „немає диму без вогню нині не діє.

Дати визначення репортажу. Зазначити, що повинен знати репортер для того, щоб створити якісний репортаж. Розповісти про специфіку сучасної репортажної тележурналістики та про труднощі у визначенні жанру репортажу.

2. Вказати на завдання репортажу. В новинній тележурналістиці визначилися репортажні жанри. Подієвий репортаж. Зазначити, які події цікавлять сучасного глядача. Вказати теми подієвого репортажу. Тематичний репортаж. Вказати на особливості тематичного репортажу. Художній репортаж. Особливості художнього репортажу. Проблемний репортаж. Особливості проблемного репортажу. Спеціальний репортаж. Зазначити, що об'єднує спеціальний та проблемний репортажі. Постановчий репортаж. Зауважити, чим постановчий репортаж відрізняється від інших жанрів. Вказати на структуру репортажу.

Взаємодія відеоряду і тексту в відеорепортажі може бути трьох типів: текст не дублює зображення, а доповнює, коментує, аналізує його; глядач сам дає оцінку зображенню; текст дублює зображення, коли треба поставити на чомусь наголос (наприклад, репортер знаходиться у місці бойових дій і в кадрі розповідає, що за його спиною іде бій і вибухають снаряди, хоча це і так видно і чути); контрапункт – використання різних засобів вираження для одного й того ж повідомлення (наприклад, високий поліцейський чиновник у інтерв'ю розповідає, що в сутичках з мітингувальниками поліцейські не застосовували сльозогінний газ, а на цих його словах ми бачимо відеоряд, на якому охоронець порядку розпилює в натовп сльозогінний газ із балончика). Автор репортажу сам визначає, в якому епізоді який з цих типів поєднання тексту і зображення буде найбільш вдалим та емоційним.

Вказати на лід та композицію репортажу. Етапи створення телерепортажу. Визначити, як створюється сюжет та відбувається начитування позакадрових авторських текстів. Зазначити, що репортер повинен уміти та знати.

Запитання до самостійної роботи

1. Що таке репортаж?
2. Що має бути основною складовою репортажу?
3. Що таке подієвий репортаж?
4. Що таке тематичний репортаж?
5. До якого типу репортажу належить авторська розповідь про події мистецького, культурного або літературного життя?
6. Який репортаж показує причини і наслідки події, встановлює зв'язок між ними,

передбачає журналістський аналіз усіх цих компонентів?

7. Який репортаж має більший хронометраж, ніж двохвилиний новинний сюжет, часто виноситься за рамки випуску новин і демонструється в ефірі одразу після закінчення новинної програми, а в інформаційному випуску надається його анонс?
8. У якому репортажі творча група створює спровоковану ситуацію, а приховані камери спостерігають за поведінкою і реакцією людей, які випадково стають свідками або учасниками цих штучно створених ситуацій?
9. Чи має у репортажі співпадати текст та зображення?
10. Які якості має мати професійний репортер?

Завдання 1. Проаналізуйте будь-який репортаж за такими структурними елементами:

експозиція – лід, представлення сюжету ведучим новин; зав'язка – інтрига, перша фраза сюжету, яка повинна спонукати глядача дивитись далі; розвиток дії – передісторія і повідомлення основної фабули події; кульмінація – викладення найсенсаційнішої, або найважливішої, або найемоційнішої частини репортажу; перипетії – зміна обставин – коментарі, роз'яснення, експертна оцінка того, що сталося, або порівняння з іншими подібними обставинами тощо; розв'язка.

Завдання 2. Напишіть репортаж про одну з подій в університеті.

Завдання для самоперевірки. Напишіть 5 тем для репортажів.

Тема 8. Радіомовлення в системі засобів масової інформації

План

1. Особливості сучасного радіомовлення.
2. Формати радіомовлення.

Література

1. Костюк Ю. Типологічні характеристики сучасного регіонального радіомовлення.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2014_56_7
2. Лизанчук В. Основи радіожурналістики: підручник. URL:
<https://kjourn.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/54/2018/04/Основи-радіожурналістики.pdf>
3. Сташен Б. Радіо в дорозі //Бйорн Сташен: Мобільна журналістика: практичний посібник / Сташен Б. ; пер. з нім. В. Климченка / за загал. ред. В. Іванова. Київ: Центр вільної преси, 2021. С. 89- 118.
4. Телерадіожурналістика: стандарти, методи, технології (за матеріалами медіаплатформи «Campus Radio Ukraine / Студент-TV»): навчальний посібник / ред.-упоряд., загал. ред. Гоян В.В., Гоян О.Я. Київ : Інститут журналістики, 2020. 192 с.

1. Українськомовні програми спочатку суттєво обмежувалися в часі. І понад 70% матеріалів були агітаційними та пропагандистськими. В ефірі звучали політичні бесіди, лекції, новини, результати нарад тощо. І тільки потім з'явилася музика, драматичні твори, програми для дітей і молоді. Та і звідти пропаганда не пропала.

Спочатку радіостанції з'явилися в Харкові та Києві, а далі й в інших містах — в Дніпропетровську, Донецьку, Одесі.

Нове життя українське радіо отримало в незалежній Україні. Радіомовлення стало основним джерелом інформації. За допомогою радіоприймачів люди дізнавалися про політичне життя країни, світові та українські зміни, слухали прямі трансляції засідань Верховної Ради, а також дебати, музику, п'єси, казки та гуморески.

Серед сучасних радіостанцій розрізняють декілька типів. Державна радіостанція. Охарактеризувати особливості державних радіостанцій. Зазначити, що радіостанція державної форми власності може утримуватися за рахунок державного бюджету (частково або повністю), а також функціонувати завдяки певним дотаціям, що надходять від суспільства. Також джерелом отримання прибутку може бути підприємницька діяльність мовника, що можлива завдяки розміщенню рекламних оголошень, спонсорству, меценатству та іншим видам господарювання. Недержавна (громадська) радіостанція. Охарактеризувати особливості недержавних радіостанцій.

Якщо говорити про українські недержавні радіостанції, варто пам'ятати, що йдеться не лише про мовників з приватною формою власності. До цієї категорії також належить громадське радіомовлення, яке базується на спільній, тобто колективній, формі власності. Комерційна радіостанція. Створюється з метою отримання прибутку від функціонування ЗМІ. Показником вдалої комерційної (ринкової) діяльності радіостанції та її популярності є прибуток від реклами, тому очевидно, що саме від грамотного продажу ефірного часу рекламодавцям залежить цінова політика мовника. Назвати сучасні комерційні радіостанції.

За змістово-тематичною спрямованістю радіостанції можна класифікувати так: 1) інформаційні; 2) музичні; 3) інформаційно-музичні; 4) музично-розважальні. За типом мовлення: 1) музичні; 2) інформаційні; 3) інформаційно-музичні; 4) музично-інформаційні. За форматом: 1) Hot AC; 2) CHR; 3) AC та інші. За типом і форматом мовлення: 1) розмовні; 2) розмовно-музичні; 3) музично-розмовні; 4) музичні. За охопленням аудиторії: 1) загальнонаціональні; 2) регіональні; 3) локальні (місцеві). За аудиторною ознакою: 1) загальноаудиторні; 2) адресно-сконцентровані. За способом трансляції програмного продукту: 1) іноземного виробництва; 2) власного; 3) вітчизняного; 4) ретранслянт; 5) транслянт. За підбором і побудовою новин: 1) користуються матеріалами власного кореспондента; 2) використовують повідомлення інформаційних агентств. За принципом формування сітки ефірного дня та зразка ведення ефіру: 1) дотові; 2) ефірні; 3) супутникові; 4) інтернет-радіо. За територіальним мовленням: 1) локальні; 2) мережеві. 1) авторський ефір; 2) жорстко регламентований.

Вказати на особливості функціонування сучасного радіо.

2. Формат — загальний стиль програм радіостанції, покликаний задовольнити інтереси певної визначеної цільової аудиторії. Головною ознакою визначення цільової аудиторії є вік та, як наслідок, — соціальний статус слухачів. Вибір формату впливає на всі сторони радіомовлення — як на, власне, ефір (On-Air), так і на те, що безпосередньо не пов'язане з ефіром (Off-Air). Головними критеріями, які визначають формат, є стилістика музики, що лунає в ефірі, та імідж ефіру. Останній залежить від багатьох факторів — зокрема, від так званого «одягу ефіру» (джингли, музичні заставки, перебивки, лайнери), манери роботи ді-джеїв та ведучих, форми подання музичного

матеріалу, його компоновки та мікшування. Обраний формат вимагає дотримання певного стилю у поданні і оформленні реклами, що лунає в ефірі, проведенні ігор та акцій, а також потребує чітко визначеного технічного оснащення станції.

Усі формати можна поділити на музичні та немусичні. Охарактеризувати різні формати.

Питання до самостійної роботи

1. Коли з'явилося радіомовлення в Україні?
2. Яка особливість перших радіопередач в Україні?
3. Коли в радіопередачах з'явилася музика, драматичні твори, програми для дітей і молоді?
4. Назвіть перші міста в Україні, в яких з'явилося радіо.
5. Які типи радіостанцій розрізняють?
6. За рахунок чого існує державна радіостанція?
7. До якого типу радіостанцій належить громадське радіомовлення?
8. Якого типу радіостанції створюються для прибутку від функціонування ЗМІ?
9. Як класифікують типи радіостанцій за змістово-тематичною спрямованістю?
10. Як класифікують типи радіостанцій за типом мовлення?
11. Як класифікують типи радіостанцій за форматом, охопленням аудиторії, за підбором і побудовою новин, за принципом формування сітки ефірного дня та зразка ведення ефіру, за територіальним мовленням?
12. Що визначає формат радіомовлення?

Завдання 1. Проаналізувати одну з радіостанцій. Визначити типологічні характеристики радіостанції.

Завдання 2. Порівняти регіональну радіостанцію з загальнодержавною

Завдання для самоперевірки.

Скласти структуру радіомовлення однієї з радіостанцій.

Тема 9. Особливості діяльності радіоорганізацій

План

1. Дотримання журналістської етики. Основні принципи інформаційних відносин.
2. Засоби пропаганди на сучасному радіо.

Література

1. Костюк Ю. Типологічні характеристики сучасного регіонального радіомовлення.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2014_56_7
  2. Лизанчук В. Основи радіожурналістики: підручник. URL: <https://kjourn.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/54/2018/04/Основи-радіожурналістики.pdf>
  3. Сташен Б. Радіо в дорозі //Бйорн Сташен: Мобільна журналістика: практичний посібник / Сташен Б. ; пер. з нім. В. Климченка / за загал. ред. В. Іванова. Київ: Центр вільної преси, 2021. С. 89- 118.
  4. Телерадіожурналістика: стандарти, методи, технології (за матеріалами медіаплатформи «Campus Radio Ukraine / Студент-TV»): навчальний посібник / ред.-упоряд., загал. ред. Гоян В.В., Гоян О.Я. Київ : Інститут журналістики, 2020. 192 с.
1. Принцип 1. Існування та розвиток справжньої демократії неможливі без існування та зміцнення вільної, незалежної, плюралістичної та відповідальної журналістики. Принцип 2. Журналістика спирається у своїй діяльності в різних електронних та друкованих засобах інформації на фундаментальне право про свободу слова, гарантоване ст.10 Європейської конвенції про права людини. Принцип 3. Для того, щоб журналістика реально сприяла демократичному розвитку суспільства, їй потрібно мати: необмежений доступ до отримання професії журналіста; повну незалежність редакцій від політичної влади і тиску з боку груп, що мають особисті інтереси, або з боку громадських органів; доступ до отримання чесної та неупередженої інформації від громадських, владних структур для забезпечення відкритої інформаційної політики; захист права журналістів на утаємничення джерела інформації. Принцип 4. Маючи на увазі фундаментальну роль журналістської свободи слова у суспільстві справжньої демократії, будь-яке втручання у журналістику громадських,

владних структур повинно: бути обумовленим та відповідати суттєвим соціальним потребам демократичного суспільства; бути затверджене законом і мати ясне та чітке формулювання; — мати вузьку інтерпретацію (тлумачення); бути пропорційним до тієї мети, яка ставиться. Принцип 5. Перевага (підтримка) з боку владних структур і відповідно тих, хто зайнятий у сфері журналістики, має бути надана: високоякісним системам професійної підготовки журналістів; діалогу між журналістами, редакторами, видавцями, власниками електронних та друкованих засобів інформації, з одного боку, а з іншого — владними структурами, що відповідають за політику ЗМІ на урядовому чи міжурядовому рівнях; створенню таких умов, які б захищали журналістів (вітчизняних та зарубіжних) у небезпечних ситуаціях під час виконання небезпечних завдань, використовуючи для цього такий спосіб, як двосторонні та багатосторонні угоди; — прозорості щодо діяльності; структурам власності різних підприємств у сфері ЗМІ; — відносинам із третіми сторонами, що мають вплив на незалежність редакцій ЗМІ.

Принцип 6. Фундаментальна функція журналістики у демократичній країні передбачає, що всі, хто займається журналістикою, роблять це відповідально і дотримуються етичних норм, а головне — не втрачають своєї незалежності та критичності. Журналістика має служити свободі слова, що включає право отримувати та передавати інформацію, поважаючи інші фундаментальні права, свободи, інтереси, що їх захищає Європейська конвенція про права людини. Принцип 7. Практика журналістики у демократичному суспільстві виробила цілу низку норм, які ввійшли до багатьох професійних кодексів поведінки. Це такі "неписані закони", як: повага до права громадськості бути точно інформованою про факти та події; — збір інформації чесними (законними) методами; чесність в інформуванні, коментуванні, критиці, утримання від невинуватого втручання у приватне життя, наклепів (дифамації), необґрунтованих звинувачень; виправлення будь-якої друкованої або переданої в ефірі інформації що виявилася неточною (помилковою); збереження професійної таємниці щодо джерела інформації. Принцип 8. Розуміючи, що різні ЗМІ працюють у різних умовах, і ці умови не є стабільними, владні структури мають обережно посилатися на правила, про які йдеться у принципі 7, і мають визнати, ще всі, хто працює у сфері журналістики, мають право виробити свої стандарти поведінки, наприклад, у формі кодексів поведінки, де буде визначено, як права і свободи журналістів узгоджуються з іншими правами,

свободами та інтересами, з якими може виникнути конфлікт, а також обов'язки журналістів.

Пояснити принципи діяльності радіоорганізацій.

2. Пропаганда, як потужний метод впливу на сучасний соціум, володіє кількома характерними особливостями: наявність процесу маніпуляції свідомістю; наявність обов'язкових структурних елементів, що відповідають за процес пропагандистського впливу; відправник та отримувач (комунікатор та реципієнт); засоби комунікації – своєрідний код, що використовується для передачі інформації у знаковій формі (слова, візуальний ряд тощо), а також канали, по яким передається повідомлення від комунікатора до реципієнта (інтернет, телебачення, радіо та ін.); предмет комунікації та повідомлення, що його відображає (радіосюжет, стаття тощо); ефекти комунікації – наслідки комунікаційного впливу, виражені у зміні внутрішнього стану суб'єктів цього процесу, у їх діях тощо; обов'язкове існування чіткої внутрішньої логіки процесу пропагандистського впливу.

Назвати ознаки пропаганди. Визначити функції пропаганди. Пояснити особливості «білої», «сірої», «чорної» пропаганди. Негативна та позитивна пропаганда. Розповсюдження пропаганди прямим або непрямим способом. Назвати особливості протидії інформаційній війні.

Питання до самостійної роботи

1. Назвіть основні принципи журналістської етики. Основні принципи інформаційних відносин.
2. Що таке пропаганда?
3. Назвіть особливості пропаганди.
4. Маніпуляція – це інструмент пропаганди?
5. Які можуть бути наслідки негативної пропаганди?
6. Які цілі позитивної пропаганди?
7. Яка роль дезінформації?
8. Які функції виконує пропаганда?
9. Агітація є елементом пропаганди?

10. Поясніть значення понять «біла», «сіра» та «чорна» пропаганда.
11. Що таке пряма та непряма пропаганда?
12. Яку роль пропаганда виконує в інформаційній війні?

Завдання 1. Проаналізуйте один із інформаційних випусків радіо. Визначте, який тип пропаганди характерний для нього та які інструменти пропаганди використовують.

Завдання 2. Напишіть, як пропаганда на радіо впливає на перебіг інформаційної війни.

Завдання для самоперевірки.

Створити інформаційне радіоповідомлення з елементами позитивної пропаганди.

Тема 10. Різновиди радіомовлення

План

1. Освітньо-пізнавальні передачі.
2. Просвітницько-педагогічні передачі.
3. Інформаційні радіопрोगрами.
4. Політико-ідеологічні передачі.
5. Історико-культурологічні передачі.
6. Соціально-економічні передачі.
7. Релігійні передачі. Передачі для дітей та юнацтва. Передачі для молоді.
8. Літературно-драматичні передачі. Музично-розважальні передачі.
9. Рекламні передачі.

Література

1. Костюк Ю. Типологічні характеристики сучасного регіонального радіомовлення.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2014_56_7
2. Лизанчук В. Основи радіожурналістики: підручник. URL:
<https://kjourn.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/54/2018/04/Основи-радіожурналістики.pdf>
3. Сташен Б. Радіо в дорозі //Бйорн Сташен: Мобільна журналістика: практичний

посібник / Сташен Б. ; пер. з нім. В. Климченка / за загал. ред. В. Іванова. Київ: Центр вільної преси, 2021. С. 89- 118.

4. Телерадіожурналістика: стандарти, методи, технології (за матеріалами медіаплатформи «Campus Radio Ukraine / Студент-TV»): навчальний посібник / ред.-упоряд., загал. ред. Гоян В.В., Гоян О.Я. Київ : Інститут журналістики, 2020. 192 с.

1. Специфіка радіомовлення не є чимось застиглим. Вона дещо змінюється з його розвитком, тобто має історичний характер. Практика мовлення виявляє нові специфічні можливості радіо: форми, жанри, методи тощо. Наприклад, спочатку радіо чимало копіювало газету і лише пізніше закріпило на практиці притаманні йому жанрові властивості.

Вказати на специфічні можливості радіо. Оперативність радіомовлення. Доступність радіомовлення. Специфічні виражальні засоби радіо.

Тематична спрямованість освітньо-пізнавальних передач – це історія України, природа, екологія, створення і функціонування державно-національної системи освіти, мовне питання в освіті .

Охарактеризувати виховну функцію освітньо-пізнавальних передач. Освітньо-навчальні передачі ділять на такі групи:

1. Навчальні передачі, розраховані на тих, хто вчиться в навчальних закладах.
2. Передачі широкого просвітницько-педагогічного плану, присвячені різним проблемам науки, культури, мистецтва.
3. Програми, розраховані на групи спеціального зацікавлення: садівників, колекціонерів, автолюбителів тощо.
4. Передачі, які акумулюють у собі інформацію, що відповідає характеру, змістові першої, другої й третьої груп.

Охарактеризувати чотири типи передач. Подати приклади передач.

2. Просвітницько-педагогічні радіопередачі можна поділити на три групи:

1) Навчальні передачі – розраховані на тих, хто вчиться в навчальних закладах. Інформація таких передач доповнює систему освіти. Їхня мета – стимулювати інтерес до знань, розвивати допитливість, дати поради.

2) Передачі широкого просвітництва-педагогічного плану – присвячені різним проблемам науки, культури, мистецтва. Вони задовольняють загальну допитливість, дають корисні знання з різних галузей.

3) Передачі, що розраховані на групи спеціального зацікавлення – для автолюбителів, колекціонерів, садочодів і т. д. Часто вони містять корисні поради.

Охарактеризувати групи передач. Подати приклади.

3. Інформаційні програми складаються з 6-10, інколи – до 20 щоденних коротких повідомлень. Практикується універсальний добір новин – від політики до погоди, а також спеціалізовані інформаційні програми - набір новин одного профілю (бізнес, курси валют, мода, результати спортивних змагань, кримінал, автомобілізм, сільське господарство і т. д.).

Інформаційно-аналітичні програми – це щоденне або щотижневе коментування подій, які відіграють важливу роль у житті суспільства. На відміну від інформаційних радіопрограм, тут наявне суб'єктивне трактування подій, оскільки основною функцією інформаційно-аналітичного мовлення є формування громадської думки.

Інформаційно-публіцистичні програми – здебільшого щотижневі випуски, в яких фіксується соціальна проблема й намагання її вирішити. Ці програми формують громадську думку щодо проблеми, яка не завжди пов'язана з останніми подіями. Жанри – від студійної бесіди до радіонарису. Під час перевиборних кампаній найефективнішим є жанр теледебатів.

Охарактеризувати всі типи інформаційних програм. Подати приклади. Визначити їх функції.

4.Радіомовлення, як і інші ЗМК, відіграє у політико-ідеологічному житті суспільства подвійну роль: відтворює політику та ідеологію (репродукує) і творить (продукує) їх. Чимало програм і передач Національної радіокомпанії України і місцевого радіомовлення є активними носіями політичних поглядів сучасності.

В ідеалі політико-ідеологічні передачі повинні мати плюралістичний, дискусійний характер, що має працювати на консолідацію, а не дестабілізацію і розбрат.

В. Лизанчук слушно зауважує, що «наше суспільство нерідко стає об'єктом експансивного духовного, ідеологічного, культурного, інформаційного впливу. Тому дуже важливо пропагувати уніфіковану освітянську, гуманітарну політику, економічну інтеграцію регіонів...».

Охарактеризувати політико-ідеологічні передачі. Подати приклади. Визначити їх суспільну роль.

5. Основна тема історико-культурологічних передач – це мова, культура, духовність, цінність нашої історії. Історико-культурологічні передачі сприяють духовному вихованню, відродженню історичної пам'яті, "проростанню" національного "Я".

Приклади: авторські програми "За Україну, за її волю" Романа Ковалю, "Рік високого сонця" Євгена Сверстюка, "Відроджені імена" Юрія Шаповала, "Звенигора" Анатолія Скрипника і Владислава Верстюка, "Театр, захований в архівах" Валерія Гайдебури, "Божа іскра Івана Огієнка" Миколи Тимошика, "20 хвилин з Володимиром Яворівським" та ін.

В. Лизанчук надає передачам такого спрямування виключно важливе значення: «В історико-культурологічних передачах наголошується, що подолання національно-духовної кризи є одним із головних чинників виходу з політичної та економічної кризи, стабілізації промислового та сільськогосподарського виробництва. Добре, що більшість авторів і учасників цих радіопередач намагається розглядати українську історію, культуру, духовність через призму органічних зв'язків із процесами в зарубіжжі. Тоді стає очевидним, що Русь-Україна була однією з наймогутніших, найосвіченіших країн Європи» .

Передачі етнічної, етносоціальної та історичної тематики виконують певні функції.

Н. Атанасова виокремлює такі з них:

1. *Етнодиференційна функція*, тобто підвищення рівня національної свідомості.
2. *Соціальна функція* – підтримання національного самопочуття.
3. *Формування морально-ціннісних стереотипів мислення.*

Охарактеризувати історико-культурологічні передачі. Подати приклади передач.

6. Основна тема соціально-економічних передач – реформи в економіці України, соціально-побутові аспекти життя людей. Радіожурналісти, учасники передач міркують над проблемами сучасної економіки, звертають увагу на психологію людей, які діють в бурхливих умовах соціально-економічного життя.

Різні аспекти актуальних економічно-виробничих, соціально-побутових проблем розглядають обласні, міські, районні радіоорганізації.

Охарактеризувати соціально-економічні передачі. Визначити їх особливості. Подати приклади таких передач.

7. У наш час в Україні свобода віросповідання. З одного боку це є одним із надбань сучасного суспільства і глобалізаційних процесів. З іншого – наша країна не позбавлена міжконфесійного непорозуміння і навіть протистояння, що негативно впливає на консолідацію української нації. Християнські радіопрोगрами покликані допомогти віруючим самовдосконалюватися на засадах Божих Заповідей, пізнавати.

Охарактеризувати тематику релігійних радіопередач

Радіомовлення для дітей та юнацтва не існує відособлено від передач для дорослих. Але дитячі й юнацькі радіопрोगрами мають свою специфіку: вирізняються педагогічною спрямованістю, оскільки головна мета таких передач – ввести дітей у світ прекрасного, розвивати у них пізнавальні інтереси, природні здібності, естетичні смаки, сприяти національно-духовному розвитку, утвердженню патріотичних почуттів.

У дошкільні роки дитини радіо намагається простою і доступною формою розповісти про навколишнє середовище, дати перші елементарні відомості про різні предмети, події, явища, знайомить з кращими, доступними для дитячого сприймання, творами літератури і мистецтва. У програмах "Вечірня колісанка" кращі актори України розповідають молодшим слухачам найрізноманітніші казки. Адже казка – невичерпне джерело емоцій і почуттів. Вона вчить дітей відчувати і розуміти добро і зло, прекрасне і потворне, кумедне і трагічне. Дитина, сприймаючи казку, зіставляє поведінку персонажів із власними вчинками, прагне рівнятися на позитивних героїв передач. Через емоційне систематичне сприйняття передач українською мовою у

маленьких слухачів підсвідомо формуються, зміцнюються відчуття і розуміння неперевершеної краси рідної мови, пісні, національного морально-естетичного ідеалу, які у майбутньому стануть основою національного громадянського патріотизму.

Радіомовлення для дітей середнього та старшого віку тісно пов'язане з програмами шкільного навчання і виховання. Воно допомагає розширювати і поглиблювати знання, які діти отримують у школі, розвиває їх допитливість, цікавість до історії, культури українського народу, його звичаїв, традицій. Для цього часто використовують радіогру, яка відкриває дійсність в образах і діях. У радіогрі, як і в праці, завжди є робоче зусилля, зусилля думки, почуття відповідальності, радість творчості. Учасники радіогри відтворюють різні аспекти життя, побуту і праці, наслідують дорослих, що сприяє цілеспрямованому формуванню особистості школяра.

У такий спосіб радіопередачі не тільки вчать юних слухачів розуміти прекрасне, знати свій край, рідну Україну і пишатися нею. Вони виховують потребу в моральних вчинках, у праці заради розвитку своєї Батьківщини, розвивають творчі здібності, сприяють набуттю практичних навичок і вмій.

Готуючи передачі для дітей та юнацтва, журналісти, режисери намагаються дотримуватися науково обґрунтованих вимог, серед яких найважливішими є: тісний зв'язок з навчально-виховним процесом і життям в Україні, роз'яснення складних суспільно-політичних, соціально-економічних, морально-психологічних процесів, пов'язаних із будівництвом незалежної держави, підпорядкування радіопередач багатим традиціям української і світової педагогіки; повне використання специфічних виражальних засобів радіо зі всебічним урахуванням вікових психофізіологічних особливостей дитячої, підліткової та юнацької аудиторії.

Найкраще сприймаються ті матеріали радіопрограм, що спонукають до пошукової діяльності. Більшість школярів надає перевагу передачам, у яких до слухачів звертаються із запитаннями, дають їм завдання, просять оцінити той чи інший факт, подію, явище, вчинок дорослої людини чи ровесника тощо. Учні охоче беруть участь у цікавих радіоіграх. Це спонукає їх користуватися підручниками, словниками, довідниками, спеціальною літературою, зустрічатися з цікавими людьми. З'ясовуючи якесь питання, наприклад, з української історії, культури, мистецтва, причини подій, явищ, юні слухачі виявляють свої знання, моральні цінності, емоційний настрій. У

процесі такої активної діяльності формується свідоме ставлення до навчальної роботи, яке реалізується також через використання почутої інформації під час відповідей на уроках, написання творів тощо.

Емоційно насичена мова радіопередач – чи не найефективніший засіб впливу на почуття юних слухачів. Чітка національно-ідейна спрямованість, тематична актуальність, жанрова різноманітність, високий літературний рівень підготовки матеріалів, вміле використання специфічних виражальних засобів радіо є найважливішими чинниками, що сприяють цілеспрямованому вибору і сприйманню передач.

Охарактеризувати радіопередачі для дітей. Подати приклади. Визначити особливості радіопередач для молоді.

8. Літературно-драматичні передачі виконують одну з найважливіших функцій у процесі інтеграції та само ідентифікації нашої історії, культури, традицій і звичаїв, пошани до української мови, особистісного самоствердження. Важливим напрямом літературно-драматичних передач є пропаганда українського та зарубіжного мистецтва. Національне радіо має великі фонди, які зберігають літопис українського театру (голоси видатних українських акторів, радіоверсії театральних вистав).

Кращі зразки художньої літератури і драматургії несуть у собі величезний виховний і духовний потенціал, тож літературно-драматичні передачі дають прекрасні можливості творчого осмислення всієї сукупності художнього та інтелектуального багатства, створеного кращими представниками української і зарубіжної культури.

Охарактеризувати літературно-драматичні передачі. Подати приклади передач.

Важко, неможливо уявити нині світ без музики, без музичного мовлення. У музичних передачах використовують найрізноманітніші форми і жанри цього виду мистецтва: від народної пісні до опери, від концертів симфонічної музики до розважальних програм із використанням найсучасніших "біт", "рок", "диско" – всього того, що за міжнародною термінологією називається поп-музикою.

Музика міцно увійшла у життя людей, досягає практично будь-якої аудиторії, долаючи державні кордони і мовні бар'єри. Музичні радіопередачі – одна з основних сфер естетичного, духовного виховання, формування художніх смаків.

Одні музичні передачі розраховані на найширшу аудиторію, інші – на підготовлених слухачів, які хочуть розширювати свої знання з тих чи інших питань історії і теорії музики, виконавської майстерності тощо.

Широкий тематичний діапазон передач: ознайомлення з класикою, розповіді про видатних українських і зарубіжних композиторів, диригентів, майстрів вокального мистецтва, учасників різних естрадних груп, публіцистичні передачі про сучасну українську та зарубіжну пісню, шляхи розвитку музично-пісенної української культури, інформація про визначні події музичного життя в Україні та за кордоном, інтерв'ю з зірками української і зарубіжної естради тощо.

Однак у величезній кількості модних пісень і танцювальних мелодій, які щоденно звучать у передачах приватних радіоорганізацій, надто багато чужомовної не кращої якості продукції. Вона, як не прикро констатувати, породжує у частини української молоді псевдоестетичний конформізм, скептичне, а то й зневажливе, ставлення до національної музичної культури, агресивність. Це морально-психологічне явище пов'язане з тим, що музика, як і книжки, фільми, спектаклі, телепередачі, предмети побуту – все, що оточує нас, має інформаційно-енергетичні поля і взаємодіє з такими ж структурами людини, здійснюючи певний вплив. Ступінь та якість цього впливу залежить від рівня підсвідомої агресії будь-якого об'єкта.

9. Сучасна реклама розглядається у двох площинах: 1) реклама – складова частина маркетингу, що має за мету збути продукцію; 2) реклама як складова частина ЗМІ широко використовується у передвиборних та інших політичних кампаніях, для поширення соціальних і гуманітарних цінностей. За допомогою політичної реклами створюється імідж політичного діяча.

Завдання реклами – знайти, показати, зробити послугу, окреслити потреби, задовольнити інтереси споживача.

Через високі ціни на телерекламу та зменшення доступності газетної реклами обсяг радіореклами значно збільшився. Цьому сприяли розгалужена радіомережа, оперативність і швидкість подачі, низька вартість і зручність сприйняття.

В. Бугрим визначив такі стратегічні і тактичні функції реклами.

Стратегічні функції:

Ідеолого-пропагандистська – формує іміджеву чи товарну ідеологію стосовно фірми, підприємств та їхньої продукції. Це вплив на світогляд, традиції та суспільні цінності.

Інтегративна (консолідує, об'єднуюча) – сприяє об'єднанню людей у їх ставленні до тих чи інших груп товарів, послуг тощо. Реклама задовольняє потребу споживача ідентифікувати себе як зі світовим співтовариством, так і з певною групою людей, з їхніми специфічними запитами. Для фахівця вміння використовувати інтегративну функцію означає об'єднувати в підході до реклами потреби суспільства із запитами окремої людини.

Культурно-освітня – сприяє ширшому пізнанню дійсності і підвищує пізнавально-освітній рівень людей. Реклама прилучає до досягнень науки і культури, технічного прогресу, світового соціально-економічного досвіду.

Естетична – реалізується у формуванні сприйняття і ставлення до виробників і продукції. Вона має бути використана для формування краси та доброго смаку, розуміння етико-естетичної сутності.

Економічна – реклама є одним із найпотужніших двигунів економіки, механізмом підвищення ефективності виробництва, розвитку і задоволення потреб людей і суспільства та зростання попиту на товари і послуги. Реклама орієнтує виробництво на ринковий розвиток.

Тактичні функції відповідають конкретним обставинам маркетингу щодо стимулювання просування предмета реклами на ринку. Найголовніші з них:

Інформаційна – реалізується в донесенні відомостей про рекламодавців та їхню продукцію до споживачів, створюючи обізнаність і даючи певні орієнтири на ринку.

Комерційна – впливає з механізму реклами, що переважно сприяє реалізації товарів і послуг, щоб отримати дохід і прибуток.

Управлінська функція – передбачає пряме втягнення реклами в систему адміністративного впливу на населення, ступінь якого визначається і залежить від характеру держави. Реклама є основою для прийняття рішень та інструментом менеджменту. Фахівці в таких випадках повинні бути справжніми посередниками між владою і населенням, між рекламодавцем і споживачем, між радіомовленням і аудиторією.

Організаторська – проявляється в тому, що реклама стає ініціатором певної суспільної акції, збирає людей на спільні дії своїми рекламними кампаніями. Прикладом цього можуть бути благодійні акції, сезонний розпродаж тощо.

Комунікативна – сприяє спілкуванню людей, викликає ті чи інші судження, настанову на певне сприйняття і є своєрідним місточком у маркетинговій і менеджментській комунікації.

Радіореклама втілюється в різноманітних *жанрах*: оголошення, репортажі (інформаційні експрес-випуски), споти, скетчі, піоти, радіофільми тощо.

Охарактеризувати жанри реклами. Визначити її основні функціональні особливості.

Питання до самостійної роботи

1. Як поява телебачення вплинула на розвиток радіо?
2. Які специфічні особливості радіо (за В.Ярошенком)?
3. Яке значення має темп мови для сприймання тексту?
4. Як впливають паузи на сприйняття мовлення в радіоефірі?
5. Яке значення має акустика при сприйманні радіомовлення?
6. Що таке радіодокументалізм?
7. Які типи слухання радіо розрізняють?
8. Назвіть чинники поліпшення сприймання радіопередач.
9. Яка функція радіо реалізує естетичні потреби слухачів?
10. Які передачі мають розважальну функцію?

Завдання 1. Послухайте передачі радіо «Культура». Визначте у них функції радіомовлення.

Завдання 2. Послухайте одну з музично-розважальних радіостанцій. Визначте роль розважального контенту на радіо.

Завдання для самоперевірки. Скласти таблицю: тип передачі-назва-функції.

Тема 11. Жанри радіожурналістики

План

1. Радіоповідомлення.
2. Радіозвіт.
3. Радіоінтерв'ю.
4. Радіорепортаж.
5. Радіовиступ.
6. Радіокореспонденція.
7. Радіокоментар.
8. Радіобесіда.
9. Радіоогляд.
10. Радіонарис.
11. Радіофейлетон.
12. Радіокомпозиція.
13. Радіофільм.
14. Оригінальна радіодрама (радіоп'єса).

Література

5. Костюк Ю. Типологічні характеристики сучасного регіонального радіомовлення.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2014_56_7
6. Лизанчук В. Основи радіожурналістики: підручник. URL:
<https://kjourn.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/54/2018/04/Основи-радіожурналістики.pdf>
7. Сташен Б. Радіо в дорозі //Бйорн Сташен: Мобільна журналістика: практичний посібник / Сташен Б. ; пер. з нім. В. Климченка / за загал. ред. В. Іванова. Київ: Центр вільної преси, 2021. С. 89- 118.
8. Телерадіожурналістика: стандарти, методи, технології (за матеріалами медіаплатформи «Campus Radio Ukraine / Студент-TV»): навчальний посібник / ред.-упоряд., загал. ред. Гоян В.В., Гоян О.Я. Київ : Інститут журналістики, 2020. 192 с.

1. Радіоповідомлення прирівнюється до замітки у періодичній пресі. Мабуть, тому цей радіожанр також називають "інформаційною заміткою". Особливості повідомлення новин. Процес спрощення новин. Вказати на жанрові особливості інформаційного повідомлення.

Кожне висловлювання, ім'я, дата, назва, вік, адреса, цитата, наведені в інформаційному радіоповідомленні, повинні бути точними, доказовими.

Щоб у радіослухача склалося достовірне, правдиве уявлення про подію, то інформаційне радіоповідомлення повинно бути об'єктивним. Об'єктивність базується на точному, правдивому викладі радіоповідомлення про подію, а не на тому, як бачить або хоче її подати упереджена чи зацікавлена особа.

Збалансованість радіоповідомлення про новину базується на плюралізмі, який визначає множинність думок, позицій, поглядів, терпимість до суперництва різних партій, спілок, організацій, об'єднань у намаганні розкрити всю різноманітність політико-ідеологічних, соціально-економічних, національно-громадянських тактичних і стратегічних інтересів утвердження соборної української України.

Розрізняють такі різновиди інформаційних радіоповідомлень: хронікальне, розгорнуте, коментоване, полемічне. Вказати на особливості кожного з різновидів радіоповідомлень.

Методи збирання інформації для радіоповідомлень: метод спостереження, польове та лабораторне; метод вивчення документів; метод інтерв'ю; соціологічний метод (контент-аналіз, експеримент тощо). Вказати на основні джерела радіоповідомлень, з яких живляться інформаційні служби радіоорганізацій. Визначити структуру радіоповідомлень.

2. Радіозвіт — це жанр, що не лише повідомляє, але й аналізує, оцінює важливі суспільно-політичні події, для яких характерна дія, виражена у слові. Він належить до найбільш розповсюджених інформаційних жанрів. Вказати на призначення та жанрові особливості радіозвіту

Найоперативніше, найлаконічніше повідомляє про подію (збори, нараду, конференцію, мітинг тощо), яка відбулася сьогодні або вчора, короткий хронікальний радіозвіт. Він мало чим відрізняється від розгорнутого (розширеного)

радіоповідомлення. Точне й якнайповніше відтворення події з усіма її подробицями у відповідній часовій послідовності дає прямий інформаційний (загальний розгорнутий) радіозвіт. У прямому інформаційному (загальному розгорнутому) радіозвіті може повністю прозвучати головна доповідь або її уривки, цілі виступи чи їх уривки або стислий переказ доповіді, відступів.

По радіо також звучать аналітичні звіти. Радіожурналісти не лише послідовно переказують зміст виступів на зборах, нарадах, а, передусім, намагаються згрупувати, зіставити, оцінити, проаналізувати те, про що говорилося, висловити своє ставлення до проблеми.

Аналітичні радіозвіти поділяють на тематичні та проблемні. Проаналізувати тематичні та проблемні радіозвіти.

3. Радіоінтерв'ю. Щоб ставити запитання, в українській радіожурналістиці не тільки допускаються, а й бажані в радіоінтерв'ю елементи дискусійності. Адже в такому випадку схрещуються різні думки — журналіста і співрозмовника. Від цього інтерв'ю стає експресивнішим. Тривалість радіоінтерв'ю залежить від багатьох обставин, але переважно воно триває від 2 до 10 хв. Мета його - а) нові, невідомі раніше факти про важливу, цікаву для багатьох подію; б) проаналізувати, прокоментувати факти, події, явища, які викликали інтерес громадськості; в) ознайомити населення з думкою офіційних осіб про ті чи інші суспільно вагомні питання, проблеми, роз'яснити їх суть, порадити, як подолати труднощі, досягти намічених цілей.

Визначити структуру радіоінтерв'ю. Охарактеризувати різновиди радіоінтерв'ю. Особливості класичного інтерв'ю. Особливості інтерв'ю-анкети (опитування). Інтерв'ю-портрет.

Залежно від мети, змісту матеріалу, методу його освоєння і викладу по радіо, ми розрізняємо такі різновиди радіоінтерв'ю (безперечно, з певною умовністю): офіційні (протокольні), суто інформаційні, портретні (інтерв'юзарисовка), проблемні (публіцистичний діалог), інтерв'ю-анкета, пресконференція, інтерв'ю-полілог (бесіда за "круглим столом"). Охарактеризувати кожен тип радіоінтерв'ю.

4. Радіорепортаж. Основними жанровими ознаками радіорепортажу є документальність, достовірність, об'єктивність, оперативність, які базуються на актуальності інформації. Репортаж завжди повідомляє щось нове. Репортер не тільки описує подію, але й показує слухачам її розвиток, розкриває її зміст. Об'єктом репортажу служать переважно явища, події, процеси, а також реакція людей на ці події, явища і процеси.

Радіорепортаж повинен відповідати як загальним вимогам до радіоповідомлення (новизна, стислість, достовірність, цікавість), так і специфічним вимогам (динамізм, емоційність і яскравість зображення, драматургізм, ефект присутності, картинність).

Визначити різновиди радіорепортажу.

5. Радіовиступ. Виокремлюють короткі виступи політичних, державних, партійних, громадських діячів, представників ділових кіл, працівників народного господарства, науки, освіти, культури, спорту тощо. Вони розповідають про цікаві, важливі факти, події, явища реальної дійсності. У радіожурналістській практиці ці короткі, інформаційні радіоматеріали називають радіовиступами (виступ перед мікрофоном).

Виступаючий перед мікрофоном повинен не лише володіти суспільно значимою інформацією, а й уміти її викласти, щоб його слова глибоко проникли у свідомість слухачів, спонукали до добрих вчинків в ім'я утвердження демократії.

Вказати різновиди радіовиступів. Уже зазначалося: радіовиступи завжди пов'язані з певними подіями, що вже відбулися або ще відбуваються. Залежно від мети виступи перед мікрофоном поділяють на такі різновиди

Радіокореспонденція публіцистичними засобами відображає певну сторону сучасної дійсності, обмежену місцем і часом. Узагальнення і висновки в радіокореспонденції значно ширші і глибші, ніж в радіоповідомленні. Зрозуміло, що з допомогою радіоповідомлення слухачі пізнають переважно те, що лежить, так би мовити, на поверхні. Автор аналітичної радіокореспонденції переходить межу суто "чистого" інформування.

Вказати різновиди радіокореспонденції.

7. Радіокоментар — це думка компетентної людини — журналіста або спеціаліста — про явище, подію, факт. Радіокоментатору не обов'язково бути на місці події — бути її

учасником або очевидцем, але він повинен знати все детально про цю чи аналогічну подію. Визначити, що таке зовнішньополітичні та внутрішньополітичні радіокоментарі. Розширений радіокоментар. Короткий радіокоментар.

Залежно від мети радіокоментаря, характеру матеріалу, про який мовиться у ньому, розрізняють: 1) оперативні (конкретно-подієві) і 2) проблемні радіокоментарі.

Виділяють також дві модифікації радіокоментаря: коментар-довідку і коментар-репліку.

8. Бесіда - жива, невимушена розмова зі слухачами, така форма спілкування, коли у виступаючого встановлюється тісний психологічний контакт з аудиторією. Радіобесіда звучить в один і той же відведений час, день, протягом 15—20, а то й 25 хв. Вона не може бути складовою частиною іншої радіопередачі.

Вказати різновиди радіобесіди. Структура радіобесіди.

9. Радіоогляд. В радіоогляді розглядають, аналізують, оцінюють найхарактерніші, найтипівіші факти, події, явища реальної дійсності, які об'єднують однією темою, часом (тиждень, місяць, рік, п'ятиліття) або географічним місцем (територією) з метою дати радіослухачам об'єктивну і цілісну картину, панораму тієї чи іншої сфери життєдіяльності людей. Факти, події, явища зіставляють, осмислюють і на цій основі визначають характерні, загальні тенденції їх розвитку. Кожний факт у радіоогляді розглядають не окремо, а лише в системі взаємозв'язків. Вказати на призначення та жанрові особливості радіоогляду. Визначити різновиди радіоогляду.

10. Радіонарис. Призначення радіонарису вимагає прискіпливого вивчення реальної дійсності, вміння виражальними засобами радіожурналістики розповісти про актуальну, важливу подію через рядове і повсякденне, всебічно розкрити характер сучасника у його справах і бажаннях, показати значимі, яскраві явища утвердження Української держави. Визначити, що поєднує радіонарис із радіопубліцистикою. Встановити, що спільного між радіонарисом та художньою літературою.

11. Радіофейлетон – художньо-публіцистичний жанр, невеликий за обсягом, який за допомогою гумористично-сатиричних засобів показує негативні явища чи людські вади.

На радіо фейлетон прийшов з газети. Друкований фейлетон легко пристосувався до вимог радіо: у радіофейлетоні можна використовувати документальні записи голосів героїв або просто його виразно прочитати.

Виразальні засоби радіофейлетону: слово (авторське виконання, читання «за ролями»); музичне супроводження або оформлення; шумові ефекти.

Найпоширеніша композиція радіофейлетону – сценка. Це може бути як «уривочок» з життя або відтворення певної ситуації за допомогою художнього слова.

Суть фейлетону – показати певні негативні риси характеру й поведінки людей. Це виступ-викриття. До того ж це і повчання для людей, яке, можливо, підкаже, як боротися з негативними рисами.

Об'єкт фейлетону – негативні явища дійсності (брехливість, бездарність, бюрократизм та ін.).

Різновиди фейлетону:

За об'єктом зображення: конкретні (у таких радіо фейлетонах йдеться про конкретних осіб, факти, події); проблемні (безадресні, неконкретні, в них змальовуються типові явища) .

Радіофейлетони ще поділяють на документальні і художні.

12. Радіокомпозиція може бути 1) літературна. Це — радіокомпозиція із віршів або прозових уривків з творів одного або кількох авторів на одну тему; 2) літературно-музична радіокомпозиція. У ній зберігається принцип добору літературних матеріалів, що і в літературній композиції, але з'єднувальним стрижнем тут є музика, пісні; 3) художньо-публіцистична радіокомпозиція. Вона складається із художнього і документального відображення дійсності; це — єдиний твір. Подати приклади різних типів радіокомпозицій.

13. Радіофільм поєднав у собі художні і публіцистичні можливості відображення дійсності. Він ґрунтується на звуковій передачі матеріалу.

У 30-ті роки ХХ ст. радіофільм вважався по суті фільмом, тільки зробленим зі звуків згідно сценарію. Зміст радіофільму повинен бути на історико-біографічну

тематику, інакше це буде радіорепортаж. На відміну від радіокомпозиції, яка триває 25 – 30 хв., радіофільм більш довгий і часто багатосерійний (серії по 15 – 25 хв.)

Назвати основні жанрові ознаки радіофільму. Охарактеризувати різновиди радіофільмів: про значні історичні події; про видатних історичних особливостей.

14. Жанр оригінальної радіодрами (радіоп'єси) виник ще на початку розвитку радіожанрів і до цього часу вважається найскладнішою формою художнього мовлення.

Це драматичний твір, написаний спеціально для радіомовлення з урахуванням його специфіки. Оригінальна радіодрама не використовує готові і вже раніше використані сюжети і першоджерела.

Структура радіоп'єси: частини, які озвучуються акторами; ремарки; шуми; музика.

Оптимальний термін звучання: 20 – 40 хв.

Вказати на особливості розвитку радіодрами. Визначити специфіку сучасної радіодрами. Різновиди оригінальної радіодрами: акустична (звукова) радіоп'єса; радіоп'єса чистого слова; драма ідей; документальна радіодрама. Охарактеризувати різновиди радіодрами. Особливості драматичної радіомініатюри.

Запитання до самостійної роботи

1. Що таке радіоповідомлення?
2. Яким повинно бути інформаційне радіоповідомлення?
3. Які різновиди інформаційних повідомлень розрізняють?
4. Що таке проблемний радіозвіт?
5. Які три типи радіозвіту розрізняють?
6. Чи можуть бути елементи дискусійності в радіоінтерв'ю?
7. Які є різновиди радіоінтерв'ю?
8. Вкажіть на особливості пресконференції.
9. Що таке радіоінтерв'ю-полілог?
10. Яка мета портретного радіоінтерв'ю?
11. Якого типу радіоінтерв'ю передбачає оперативне експрес-опитування на вулицях міста, в залах засідань, в концертних залах, в фойє театру, на стадіоні тощо?
12. Що таке радіорепортаж?

13. Які є різновиди радіорепортажу?
14. Назвіть особливості радіовиступу.
15. Назвати різновиди радіовиступу.
16. Яке основне призначення аналітичних радіожанрів?
17. Що таке радіокореспонденція?
18. Що таке радіокоментар?
19. Які коментарі розрізняють?
20. Що таке радіобесіда?
21. Які радіобесіди бувають?
22. Що таке радіоогляд?
23. Назвати різновиди радіоогляду.
24. Яка мета радіонарису?
25. Що є об'єктом висвітлення в радіофейлетоні?
26. Що таке радіокомпозиція?

Завдання 1. Записати по декілька різновидів жанрів журналістики на радіо. Охарактеризувати жанрові ознаки.

Завдання 2. Фрагмент якого різновиду жанру наведений нижче? Охарактеризуйте цей різновид.

Актор: Колись "вождь мірового пролетарьята" та "ікона" нинішнього лідера КПУ Петра Симоненка (до речі, одного з екслідерів ЛКСМУ) В. Ленін на одному з'їзді російського комсомолу начебто мудро прорік, закликаючи молодь: "учіться, учіться і еще раз учіться"... Щоправда, дослідники як не шукали, так і не знайшли цього — дослівно — виразу... (Музична перебивка)

"Но песня совсем не о том", а про те, що Петро Миколайович, так і не "вирісши з комсомольських штанив" (за висловом "гаранта Конституції" Кучми та нинішнього союзника П. М. у згвалтуванні Основного Закону), забувши заповіт свого "світоча", так і не спромігся досконально вивчити (окрім російської) якусь іноземну мову. Не скажу про решту, а ось знання англійської у нього кепське... Що й засвідчив нещодавній казус, виставивши экс-комсомольця на посміх усього світу... (Іронічно-саркастичний сміх) Ох і бушував, кажуть, товариши Симоненко, вистрибнувши, мов Пилип із конопель, у парламенті, закликаючи оголосити "персоною нон-грата" экс-держсекретаря США Мадлен Олбрайт. її, мовляв, і на гарматний постріл не можна більше підпускати до України! Бачте, начебто, посміла охрестити Україну "санітарним кордоном між Європою і Азією". Та ще й на додачу заявила, що коли президентські вибори у нас пройнуть не так, як хочуть США, вони закриють усі рахунки фізичних і юридичних осіб з України за кордоном. Обурення головного КПУшника не мало меж. Мовляв, США недвозначно заявили про Україну як зону своїх стратегічних інтересів та сировинний придаток і резерв дешевої робочої сили і не пошкодують мільярдів доларів на підтримку тих політичних сил, які беззастережно виконуватимуть всі їхні вказівки. І так далі, у звичному комуністичному репертуарі...»

Завдання для самоперевірки. Написати радіоповідомлення про одну з актуальних подій.

Тема 12. Історія виникнення фотографії

План

1. Історія виникнення фотографії.
2. Сучасна фотографія.

Література

1. Іванюха Т. В. , Тупіков М.С. Функції фотоілюстрації у сучасних молодіжних виданнях. *Молодий вчений* . № 12 (39). 2016 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_12_47
2. Костюк С. Розмаїття фотожанрів на шпальтах газети "33-й канал". *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. 2016. № 9-10 (7)URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/12124/1/Kostiuk%20S.%2C%20Leschko%20U.pdf>
3. Максимович М. Новинарна фотографія у сучасній журналістиці: види та особливості. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка": журналістика*. 2021. №1. С.7-15.
4. Максимович Я. Сучасна фотожурналістика: проблеми, виклики, перспективи. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17779/7_0.pdf
5. Табінський Я. Візуальні концепти фотоілюстрації в медіа (на прикладі "Ukrainers" та "Reporters"). *Вісник Львівського університету*. Серія Журналістика. 2021. Випуск 50. С. 86–95.
6. Шотурма Н.В. Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Фотожурналістика» для студентів І–го курсу спеціальності «Журналістика». Івано-Франківськ : ЯРИНА, 2022. 30 с.

1. Сам термін фотографія ввів у вжиток вчений Джон Фредерік Гершель, який помітив у 1819 р., що солі срібла можуть розчинятися у воді у розчині тіосульфату соди.

Першим серйозним випробуванням мокроколодійного фотопроцесу на придатність для фоторепортажу стала Кримська війна 1854-1856 рр. Румунський фотограф К. Сатмарі, як нейтральний представник, зміг зняти обидві сторони війни: портрети військових керівників, сцени завантаження війська на судна тощо. На початку 1855 року К. Сатмарі виготовив декілька альбомів з фотознімками та передав їх монархам Австро-Угорщини, Великобританії, Франції та іншим керівникам європейських держав. Його роботи були також виставлені на всесвітній виставці в Парижі 1855 р.

У 1855 році британське військове керівництво відправило двох спеціальних офіцерів із завданням готувати фотозвіт про результати Кримської компанії. Із них найвідомішим став Р. Фентон. Він роз'їжджав на «фотофургоні», де ледь вміщувалася його майстерня. Відомо біля 300 знімків Фентона, на яких відображена осада Севастополя, флоти союзників, Малахів курган тощо. У цей час Севастополь знімав і англієць Д.Робертсон із камерою 18x24 см. мокроколодним шляхом, було зроблено десятки знімків. Частина фотографій, які були відзняті закордонними кореспондентами, з часом потрапила до росії, і деякі з них були видрукувані наприкінці століття в альбомі «Севастополь у 1855-1856 рр.» та «Севастопольці».

Вказати на факт використання штучного освітлення. Виникнення подієвого фоторепортажу. Стереографія. Виникнення кольорової фотографії. Фотографування без штативу. Перший «Кодак» (1888, Джордж Істмен). Камера-обскура. Геліографія. Дагеротипія.

7. Новинарна фотографія – це не просто світлина, яка супроводжує замітку чи інформаційне повідомлення про факт, подію з повсякденного життя, а окремий жанр фотожурналістики, в якому можуть фігурувати події й люди, явища й пригоди. Світлини у цьому жанрі актуальні в хронологічному порядку свого створення, вони максимально достовірно передають подію чи факт та інформують аудиторію про суть

8. Локальні новини та їх візуальний супровід – це прерогатива місцевих фотокореспондентів чи навіть фотоаматорів. Треба визнати, що в цьому секторі поява цифрових фотокамер дуже швидко і дуже серйозно змінила ситуацію, адже робота з новинами – прекрасна школа для фотожурналіста. Щоденна необхідність фотографувати найрізноманітніші сюжети – від кримінальних подій і політичних

заходів до подій світового масштабу – дає фотографу чудову можливість проявити швидкість реакції у побудові композиції кадру, використання найдієвішої, найдоцільнішої точки зйомки і методу зйомки, а це вміння навряд чи розвинеться у того, хто ніколи не працював з новинами. З іншого боку, простота використання цифрової фототехніки, фотокамер у смартфонах та мобільних телефонах занадто спрощує підхід до виготовлення якісних знімків. На перший план виходить швидкість та оперативність. Як наслідок, деякі редакції відмовляються від послуг фотографів, мотивуючи це тим, що знімок з місця події може зробити й репортер, який писатиме про те, що зображено на фото.

Фотокамери мобільних телефонів чи смартфонів дозволяють зафіксувати навіть унікальні документальні кадри. Однак такі знімки, як правило, мають низьку якість і не відповідають вимогам фотожурналістики. І тут уже дилема постає перед редакціями видань: чи варто публікувати такий неякісний контент, чи дочекатися якісних світлин від професійних фотожурналістів? У сучасному динамічному інформаційному світі часто роблять вибір на користь першого варіанту. За оперативністю конкурувати з очевидцями події сьогодні не може жоден фотожурналіст, якщо лише випадково не опиниться в потрібному місці у потрібний час, а от за рівнем художньої майстерності, умінням komponувати кадр – цілком. Відтак новинарна і подієва журналістика майже повністю перейшла у поле діяльності аматорів, а професійним фотографам залишається можливість дивувати аудиторію художнім рівнем. За таких обставин знижується рівень фотожурналістики загалом. Новинарні фотографії стають одноманітними, шаблонними, передбачуваними й малозмістовними. Нинішній процес суцільного фотографування і відбору «кращих» кадрів призводить до того, що друковані видання заповнені однотипними конвеєрними знімками, за якими не завжди роботу професійного фотографа відрізниш від руки початківця.

Вказати на особливості фотографування в сучасних умовах.

Питання до самостійної роботи:

1. Хто вперше вжив термін «фотографія»?
2. Яка роль Р.Фентона у становленні фотографії?
3. Хто вперше використав штучне освітлення?

4. Що таке стереографія?
5. Коли з'являється кольорова фотографія?
6. Що таке камера-обскура?
7. Що таке геліографія?
8. Як була винайдена дагеротипія?
9. Коли було розроблено колодійний процес?
10. Коли були зняті перші фотознімки в русі?
11. Яка роль новинарної фотографії в сучасному фотопроцесі?
12. Назвіть особливості новинарної фотографії.
13. Які проблеми створення сучасної новинарної фотографії?
14. Чому сучасні новинарні фотографії стають шаблонними?

Завдання 1. Накресліть схему історії виникнення фотографії.

Завдання 2. Знайдіть в архівах бібліотеки газетні фотографії ХХ століття. Порівняйте їх із сучасними.

Завдання для самоперевірки. Охарактеризуйте новинарні фотографії та супровідний текст.

Тема 13. Жанри фотожурналістики.

План

1. Фотоогляд. Фотонарис.
2. Фотозамальовка. Фотожарт.
3. Фотофейлетон. Фотографія деталі.
4. Інформаційна, хронікальна, подієва фотографія. Зображальна фотографія. Композиційна фотографія. Документальна фотографія.
5. Портрет. Стрит-фото.

Література:

1. Іванюха Т. В. , Тупіков М.С. Функції фотоілюстрації у сучасних молодіжних виданнях. *Молодий вчений* . № 12 (39). 2016 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_12_47

2. Костюк С. Розмаїття фотожанрів на шпальтах газети "33-й канал". *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. 2016. № 9-10 (7) URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/12124/1/Kostiuk%20S.%2C%20Leschko%20U.pdf>
3. Максимович М. Новинарна фотографія у сучасній журналістиці: види та особливості. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка": журналістика*. 2021. №1. С.7-15.
4. Максимович Я. Сучасна фотожурналістика: проблеми, виклики, перспективи. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17779/7_0.pdf
5. Мітчук О. А. Еволюція фотографії в контексті української фотожурналістики. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2013_53_62
6. Табінський Я. Візуальні концепти фотоілюстрації в медіа (на прикладі "Ukrainers" та "Reporters"). *Вісник Львівського університету*. Серія Журналістика. 2021. Випуск 50. С. 86–95.
7. Шотурма Н.В. Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Фотожурналістика» для студентів І-го курсу спеціальності «Журналістика». Івано-Франківськ : ЯРИНА, 2022. 30 с.

Досі існують суперечки стосовно жанрів фотожурналістики. Багато дослідників наближають жанри фотожурналістики до жанрів теорії публіцистики (Д. Акчурін, Б. Черняков, В. Карпенко), виділяючи два напрями розвитку фотожурналістики: розважальний та документальний. На їх думку, до жанрів фотографії, так само як і в образотворчому мистецтві, належать: портрет (будь-яке зображення людини), пейзаж (зображення природи), натюрморт (зображення неживих предметів), інтер'єр (внутрішня частина будь-чого), екстер'єр (зовнішній вигляд тварини).

Що ж стосується жанрів фотографії, поділених за об'єктом знімання, то тут дещо інша картина: портрет, пейзаж, натюрморт, архітектура, жанрова фотографія, фоторепортаж, фотоетюд, фотомалюнок як "художня фотографія".

Відповідно, якщо спиратися на теорію журналістики, то всі жанри фотожурналістики так само можна поділити на інформаційні, аналітичні та художньо-публіцистичні.

Фотоогляд – добірка фотографій на одну тему, що розкривається з різних боків, інколи навіть уміщуються фотографії, зняті різними майстрами чи навіть за різний проміжок часу. Вказати на особливості розміщення фотографій в фотооглядах. Зазначити тематику фотооглядів.

Фотонарис – аналогічно до текстового нарису змальовує людину чи подію, показує красу природи, заглиблюється засобами фотографії у психологію людських взаємин. Фотонарис вимагає високого рівня професійності фотографа, творчого підходу, віртуозного виконання. Містить мінімум тексту. Вказати на особливості сучасних фотонарисів. Об'єкт відображення сучасного фотонарису.

2. Фотозамальовка – різновид нарису, який менший за обсягом. Наприклад, ставить собі за мету змалювати не весь характер героя, а, скажімо, лише якусь одну рису (доброту, веселість, героя вдома тощо). Фактично фотозамальовка може бути анонсом теми, що в подальшому переросте у фотонарис. Вказати на різновиди фотозамальовки. Охарактеризувати інформаційно-пізнавальну та ліричну фотозамальовку.

Фотожарт – те ж, що й усмішка, виконана за допомогою фотооб'єктива, що відобразив гумористичну ситуацію та зафіксував її на плівку. Назвати найпопулярніші теми фотожартів. Охарактеризувати їх особливості.

1. Фотофейлетон аналітичного виду – дотепно відзнята серія критичних фотографій, об'єднаних однією темою, яка не просто висміює певне явище, а й намагається зобразити, чому це відбувається.

Фотографія деталі - випадок, коли деталь стає набагато важливішою, ніж головний за змістом об'єкт. Наприклад, незвична тінь від людини, де неважливо, що це за людина. Рецепт для фотографа – думати навколо, бачити не те, що хочуть показати. Фотографія деталей є деякою мірою аналітичною, бо фотограф повинен не тільки бачити, а й аналізувати. Певною мірою типажна фотографія є фотографією деталей, де зовнішність певної людини стає виражальною деталлю. Подати прикладт фотографії деталі.

4. Інформаційна фотографія. Фотографія цікавої, незапланованої події, яка адресована сторонньому спостерігачу, називається інформаційною, бо єдиний смисл – це зорова

інформація на поверхні. Як правило, вміщується у газеті й журналі для ілюстрації незначної події, цікавого факту із життя, який побачив фотограф. Подати приклади інформаційної фотографії.

Хронікальна фотографія або фотографія факту - знімання подій, які становлять інтерес тільки для людей, що на знімку. Знімок робиться заради одного факту, який міститься у центрі. Кадр, як правило, не скомпонований. Певним чином, хронікальна фотографія цікава не з точки зору фотомистецтва, а з документальної точки зору – час, що минув. Подати приклади хронікальної фотографії.

Подієва фотографія. Чим цікавіша подія, тим цінніший знімок. Вимога до фотографа – уміння бачити і швидко реагувати, а також розуміти, що відбувається. Об'єктами фотографа можуть бути: поведінка учасників події або реакція глядачів на подію, або виразний момент. Подати приклади подієвої фотографії.

Зображальна фотографія. Основна увага приділяється організації зображення. На знімку може бути і актуальна подія, і виражальний момент, і визначальна деталь, проте особлива цінність полягає не в інформації, не в тому, що належить до зображення, а саме зображення, як воно побудовано і що виражає поза фіксацією події, моменту чи деталі.

Деталі й фігури розглядаються як окремі геометричні форми і компоненти, які важливі не лише як знаки реальних об'єктів, а й носії виражальності й смислу.

Підвищеною увагою є зображення з точки зору його якості. Максимальна різкість зображення, абсолютна точність відтворення найдрібніших деталей, повна ілюзія в передачі фактури і предметів, “як жива”. Прикладом зображальної фотографії може слугувати портрет в інтер'єрі, де головним є компонування всіх деталей на фотографії – людина, її обличчя, руки, предмети інтер'єру, фон. Подати приклад зображальної фотографії.

Композиційна фотографія. Фотографія, де саме композиція стає головним об'єктом, вона виражальна і змістовна. Простежуються всі зв'язки, немає нічого зайвого, все на своєму місці. Це – досить рідкісні фотографії. Композиційна фотографія від зображальної відрізняється тим, що зображальна фотографія може містити зайві елементи, які при вилученні не зіпсують кадр. У композиційній фотографії такі елементи відсутні.

Документальна фотографія – той самий репортаж, проте знімається він довго, іноді роками, робота присвячена цікавій і, як правило, значимій темі.

Запитання до самостійної роботи

1. Як називається жанр, у якому критикуються окремі недоліки засобами фотографії?
2. У якому жанрі дібрані у певній послідовності фотознімки в динаміці (в розвитку) показують наочно, себто візуально, те, що відбулося чи відбувається?
3. Як називаються кілька знімків з короткими текстами, дібраними послідовно у хронологічному порядку, які показують що? де? коли? відбувалося?
4. Як називається жанр, у якому дотепно відзнята серія критичних фотографій, об'єднаних однією темою, яка не просто висміює певне явище, а й намагається зобразити, чому це відбувається?
5. Що таке фотокоментар?
6. Охарактеризуйте фотоогляд як жанр фотожурналістики.
7. Охарактеризуйте фотозамальовку як жанр журналістики.
8. Яка мета фотожарту як жанру журналістики?
9. Які ознаки фотопортрету?

Завдання 1. Проаналізувати фотороботи видань «Дзеркало тижня», «Бабель». Знайти фотографії різних жанрів.

Завдання 2. Чим відрізняється фотожарт від фотофейлетону? Порівняти.

Завдання для самоперевірки. Знайти фотографії деталі у фоторепортажах «Української правди». Яка роль фотографії деталі у фоторепортажах?

Тема 14. Фоторепортаж.

План

1. Особливості фоторепортажу.
2. Репортажна фотозйомка.

Література:

8. Іванюха Т. В. , Тупіков М.С. Функції фотоілюстрації у сучасних молодіжних виданнях. *Молодий вчений* . № 12 (39). 2016 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_12_47
9. Костюк С. Розмаїття фотожанрів на шпальтах газети "33-й канал". *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. 2016. № 9-10 (7)URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/12124/1/Kostiuk%20S.%2C%20Leschko%20U.pdf>
10. Максимович М. Новинарна фотографія у сучасній журналістиці: види та особливості. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка": журналістика*. 2021. №1. С.7-15.
11. Максимович Я. Сучасна фотожурналістика: проблеми, виклики, перспективи. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17779/7_0.pdf
12. Мітчук О. А. Еволюція фотографії в контексті української фотожурналістики. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2013_53_62
13. Табінський Я. Візуальні концепти фотоілюстрації в медіа (на прикладі "Ukrainers" та "Reporters"). *Вісник Львівського університету*. Серія Журналістика. 2021. Випуск 50. С. 86–95.
14. Шотурма Н.В. Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Фотожурналістика» для студентів І–го курсу спеціальності «Журналістика». Івано-Франківськ : ЯРИНА, 2022. 30 с.

1. Слово «репортаж» у перекладі з французької означає «сповіщати» або ж «інформувати», що визначає жанр, основною характеристикою якого є документальність.

Класичний фоторепортаж – це документальна зйомка, у якій немає постановочних кадрів та втручання. Фоторепортаж може складатись і з однієї фотографії. Ця фотографія має підбивати підсумок всієї події в одному кадрі.

Фоторепортаж, який складається з кількох зображень, може бути сильним візуальним інструментом оповіді сам по собі або в поєднанні з іншими елементами

сюжету. Слайд-шоу – одна з найпопулярніших на сьогодні форм демонстрації фотографій онлайн, яка збирає велику кількість переглядів.

Визначити структуру й ідею фоторепортажу. Зазначити, що таке оповідний сюжет.

2. Правила фотозйомки:

- детально подумайте над тим, що ви хочете розповісти про подію, яку будете знімати. Не забувайте, що можуть виникати і незаплановані сцени. Фотографуйте їх також. Вони можуть підсилити основний меседж вашого репортажу.
- постійно думайте про те, що ви хочете розповісти за допомогою фотографії. Знімки, які мовчать, які ні про що не говорять, навряд чи будуть когось цікавити. Кожен знімок, кожен кадр у фоторепортажі повинен не просто «говорити», він повинен так само, як і людина, виражати свої емоції - плакати, сміятися, говорити пошепки. Сам по собі знімок повинен викликати у глядача певні емоції.
- завжди шукайте цікаві ракурси
- навчайтесь бути мобільними, бути одночасно в декількох місцях
- якщо ви робите фоторепортаж з події, що відбувається в залі для глядачів, не забувайте знімати не тільки те, що відбувається на сцені
- включайте в свій фоторепортаж знімки, зроблені в різному масштабі
- робити горизонтальні та вертикальні знімки. Різноманітність форматів прикрашає репортаж, особливо якщо він опублікований в друкованому ЗМІ.
- при роботі над фоторепортажем необхідно не забути «прив'язати» його до місця, де відбувалася подія
- в хорошому фоторепортажі, як і у фільмі, повинна бути зав'язка (початок подій), розвиток подій, кульмінація і фінал
- у більшості репортажних сюжетів камера повинна бути «невидимою», уникайте моментів, коли хтось дивиться прямо в об'єктив - це відразу видасть присутність фотографа. Виняток - офіційні заходи, вечірки, корпоративні свята
- масові заходи і сцени за участю великої кількості людей краще знімати з найвищих точок (рівень третього-четвертого поверху)
- збори, засідання, мітинги також краще знімати з точки вище рівня людей - на висоті 2-3 м, а можна і вище

- на вечірках, виставках, заходах, де люди спілкуються, знімати потрібно з рівня очей, намагаючись робити це якомога непомітніше, щоб співрозмовники не помічали репортера і не прагнули йому позувати
- весь репортаж повинен тримати головний знімок – найбільш виразний і узагальнений кадр-символ, квінтесенція того, що відбувається
- якщо фотограф знімає спорт, то хороший спортивний репортаж буде включати не тільки кадри власне спортивних досягнень – забитих голів, гострих моментів, фінішів, а й емоції спортсменів, уболівальників, тренерів.

Запитання до самостійної роботи

1. Що таке фоторепортаж?
2. Що таке слайд-шоу?
3. Яка роль фоторепортажу в сучасному світі медіа?
4. Яка структура фоторепортажу?
5. Що таке арка оповідання в фоторепортажі?
6. Що таке сюжетна фотозйомка?
7. Назвіть правила успішного репортажу.

Завдання 1. Проаналізувати фоторепортаж на сторінках «Української правди».

Завдання 2. Зробити фоторепортаж одного з університетських заходів.

Завдання для самоперевірки. Проаналізуйте фоторепортаж.

Більш як 25 років поспіль 1 квітня Одеса (Україна) перетворюється на столицю гумору, в якій і мешканці міста, й чисельні гості намагаються якомога веселіше провести час, сміючись і пустуючи. А на вокзалі в цей день всіх приїжджих зустрічає особливий «Клоун-контроль», що перевіряє вашу здатність посміхатися й веселитися. Веселоці на вулицях тривають цілий день.

Фото Олега ВЛАДИМИРСЬКОГО

Джерело: <https://school-cj.org/courses/photo/lesson-6>

Тести для самоконтролю

1. Передісторію телебачення становлять дослідження в галузі електрики на зламі
  - 1) XV-XVI століть
  - 2) XVI-XVII століть
  - 3) XVIII-XIX століть
2. 26 липня 1928 року відбулося успішне випробування сконструйованої телеустановки
  - 1) Павла Грабовського
  - 2) Бориса Грабовського
  - 3) Вільяма Томпсона
3. Історія телебачення України розпочалася з
  - 1) 1928 року
  - 2) 1934 року
  - 3) 1946 року
4. Механічне телебачення було запроваджене
  - 1) Паулем Ніпковим
  - 2) Жозефом Ньепсом
  - 3) Луї Дагером
5. Відбудова Київського телецентру після війни розпочалась
  - 1) У 1949 році
  - 2) У 1956 році
  - 3) У 1963 році
6. Перша пересувна телестанція з'явилась
  - 1) У 1949 році
  - 2) У 1954 році
  - 3) У 1978 році
7. Харківська студія телебачення почала діяти

- 1) У 1956 році
- 2) У 1962 році
- 3) У 1971 році

8. Об'єднана загальноукраїнська телепрограма УТ з'явилась

- 1) 11 січня 1955 року
- 2) 20 січня 1965 року
- 3) 15 лютого 1973 року

9. Першу в Україні стаціонарну апаратуру відеозапису було введено в

- 1) Києві
- 2) Харкові
- 3) Львові

10. У Києві вийшла в ефір перша кольорова телепередача

- 1) У 1958 році
- 2) У 1969 році
- 3) У 1973 році

11. Повсюдність телебачення –

- 1) Здатність телесигналу проникати у зони прийому в будь-яку точку
- 2) Здатність вчасно інформувати глядача про різні події
- 3) Здатність швидко поширювати інформацію

12. Масова аудиторія на телебаченні з'являється

- 1) Зранку
- 2) В обідню пору
- 3) Увечері

13. Розстановка кадрів у певній послідовності -

- 1) Мікшер
- 2) Монтаж
- 3) Раунд

14. Напис внизу кадру способом накладання -

- 1) Ракурс
- 2) Реверс
- 3) Субтитр

15. Про який тип інтерв'ю йдеться? " Є час поставити кілька питань, які проливають світло на якісь приховані обставини, дозволяють дізнатися щось особисте. Розмовник не поспішає і не зайнятий чимось іншим. Він погоджується відповісти на запитання репортера. Камера знімає зблизька. Відповіді зазвичай довші, ніж у спонтанному інтерв'ю.

- 1) Предметне інтерв'ю
- 2) Особисте інтерв'ю
- 3) Поглиблене інтерв'ю

16. В інтерв'ю запитання, спрямоване на висловлення думок, тлумачень, виправдовувань чи описів, яке дозволяє розмовникові вдаватись у своїй відповіді до прикладів - це

- 1) Закрите запитання
- 2) Відкрите запитання
- 3) Навідне запитання

17. Як ще називають інформаційні повідомлення?

- 1) Хронікальні
- 2) Селективні
- 3) Емотивні

18. Основні ознаки телерепортажу:

- 1) 1. Наочність 2. Динамічність 3. Інформативність
- 2) 1. Наочність. 2. Емоційність. 3. Діалогічність
- 3) 1. Наочність. 2. Логічність. 3. Монологічність

19. У телерепортажі матеріал має відповідати на 6 ключових запитань:

- 1) який? де? звідки?скільки?чому?як?
- 2) хто?що?де?коли?чому?як?
- 3) чий? куди? коли? чому? як?з якою метою?

20. У якому типі репортажу журналіст моделює ситуацію, яка дозволить йому дізнатись що-небудь, перевірити реакцію людей і ін.?

- 1) Проблемному репортажі
- 2) Пізнавальному репортажі
- 3) Репортажі з експериментом

21. Який тип тележанру схожий на рецензію, має в основі оцінну функцію якогось явища?

- 1) Інтерв'ю
- 2) Опитування
- 3) Огляд

22. Який жанр призначений для роз'яснення та оцінки того, що відбувається? Його можна вважати додатковим щодо новин, репортажів.

- 1) Опитування
- 2) Коментар
- 3) Бліц-інтерв'ю

23. Хто поряд із режисером є головною особою у підготовці та створенні телепередач, поділяючи з ним відповідальність за певну програму, її рівень?

- 1) Звукорежисер
- 2) Асистент режисера
- 3) Редактор

24. Пов'язаний з певною подією, запланованою або спонтанною –

- 1) Художній репортаж
- 2) Тематичний репортаж
- 3) Подієвий репортаж

25. Авторська розповідь про події мистецького, культурного або літературного життя; має певні ознаки нарису в зображальному матеріалі та закадровому тексті -

- 1) Художній репортаж
- 2) Тематичний репортаж
- 3) Подієвий репортаж

26. Творча група створює спровоковану ситуацію, а приховані камери спостерігають за поведінкою і реакцією людей, які випадково стають свідками або учасниками цих штучно створених ситуацій, і це є самим цікавим і неочікуваним в таких репортажах. Йдеться про

- 1) Художній репортаж
- 2) Спеціальний репортаж
- 3) Постановчий репортаж

27. Лід у репортажі – це

- 1) кінцівка репортажу
- 2) основна частина тексту
- 3) текст, яким ведучий новин анонсує його сюжет

28. Різновид інтерв'ю з великою кількістю інтерв'юерів, які ставлять запитання одній чи декільком особам за певною тематикою чи з певного приводу –

- 1) Репортаж
- 2) Коментар
- 3) Пресконференція

29. Коротке образне зображення події, явища, портрета, стану природи, знакову мініатюру, яка повинна створити у сприйнятті глядача певне емоційне ставлення до того, що показано на екрані. Автори шукають у явищах те визначальне, що дає змогу виявити головну, можливо навіть дещо приховану тенденцію. Йдеться про жанр

- 1) Репортажу
- 2) Замальовки
- 3) Інтерв'ю

30. Словесно-логічний еквівалент майбутнього екранного твору, літературна основа передачі -

- 1) Текст
- 2) План
- 3) Сценарій

31. Стежить за дотриманням в сюжетах і текстах-підводках ведучого норм усної української літературної мови. Редагує тексти сюжетів перед їх начиткою кореспондентами, а також ефірні тексти ведучого -

- 1) Випусковий редактор
- 2) Спеціальний кореспондент
- 3) Літературний редактор

32. Готує найважливіші матеріали(сюжети, огляди), що вимагають особливого фахового підходу та знання тем. Повинен установлювати широкі особисті контакти та реалізовувати їх для отримання ексклюзивної інформації -

- 1) Ведучий ранкових випусків
- 2) Спеціальний кореспондент
- 3) Оператор

33. Очолює режисерську групу інформаційної служби. Відповідає за весь відеоряд випусків, його якість, композиційну цілісність програми. Разом із ведучим і шеф-редактором бере участь у складанні плану випуску, визначаючи його композицію -

- 1) Головний режисер
- 2) Режисер ранкових випусків
- 3) Асистент режисера

34. Автор формулює інформаційний привід, завдання сюжету, його хід, хронометраж і визначає місце знімання. -

- 1) У технічній заявці
- 2) У сценарній заявці
- 3) У ліді

35. Масштабність відеознімання чи телепоказу, яка дає змогу відтворити об'єкт з усіма його деталями й одержати найбільше його зображення в кадрі –

- 1) Великий план
- 2) Задній план
- 3) Деталь

36. Коротка музична фраза між частинами телепередачі-

- 1) Відбивка
- 2) Лід
- 3) Відмивка

37. Найвища керівна посада в обласних державних телерадіокомпаніях України

- 1) Головний режисер
- 2) Генеральний директор
- 3) Редактор

38. Манера вимови звуків, складів, слів –

- 1) Дикція
- 2) Голос
- 3) Тон

39. Телевізійний твір, що відображає дійсні життєві факти, події, явища –

- 1) Документальний фільм
- 2) Художній фільм
- 3) Фентезі

40. Така масштабність відеознімання чи телепоказу, яка дає змогу охопити в кадрі суттєвий простір і показати об'єкт знімання загалом –

- 1) Деталь
- 2) Великий план
- 3) Загальний план

41. Причини появи журналістського матеріалу -

- 1) Інформаційний привід
- 2) Інформаційне повідомлення
- 3) Інформаційні відносини

42. Те саме, що й великий план –

- 1) Мікроплан
- 2) Макроплан
- 3) Деталь

43. Жанр тележурналістики, в основі якого є осмислення подій і фактів у часових та просторових межах –

- 1) Огляд
- 2) Замальовка
- 3) Інтерв'ю

44. Коли телевізійне слово поєднане з екранним образом, то це

- 1) Персоналізація
- 2) Деталізація
- 3) Імперсоналізація

45. Добра відтворюваність на екрані –

- 1) Телегенічність
- 2) Контрастність
- 3) Візуалізація

46. Тривалість телепередачі –

- 1) Період
- 2) Хронометраж
- 3) Інтервал

47. Ведучий телерепортажу –

- 1) Оглядач
- 2) Коментатор
- 3) Репортер

48. "Права рука" режисера –

- 1) Редактор
- 2) Оператор
- 3) Асистент режисера

49. Нагляд за діяльністю Суспільного телерадіомовлення здійснює

- 1) Громадська рада
- 2) Кваліфікаційні рада
- 3) Верховна Рада

В інтерв'ю відповіді "так" або "ні" передбачають

- 1) Закриті запитання
- 2) Відкриті запитання
- 3) Навідні запитання

Модульна контрольна робота 2

1. 16 листопада 1924 року

- 1) З'явилося радіо в Україні
- 2) З'явилося кольорове телебачення
- 3) З'явився перший фотоапарат

2. Перші радіопрограми були

- 1) Розважальні
- 2) Агітаційні
- 3) Діалогічні

3. Радіостанція, яка утримується за рахунок державного бюджету називається

- 1) Комерційною
- 2) Громадською
- 3) Державною

4. 1.інформаційні; 2) музичні; 3) інформаційно-музичні; 4) музично-розважальні радіостанції - це класифікація радіостанцій за

- 1) Типом мовлення
- 2) Форматом мовлення
- 3) Змістово-тематичною спрямованістю

5. 1) дровові; 2) ефірні; 3) супутникові; 4) інтернет-радіо. Це класифікація радіостанцій за

- 1) Територіальним мовленням
- 2) Принципом формування сітки ефірного дня та зразка ведення ефіру
- 3) Охопленням аудиторії

6. Загальний стиль програм радіостанції, покликаний задовольнити інтереси певної визначеної цільової аудиторії –

- 1) Імідж радіостанції
- 2) Формат радіостанції
- 3) Тип радіостанції

7. Інформаційною заміткою" ще називають

- 1) Радіонарис
- 2) Радіоінтерв'ю
- 3) Радіоповідомлення

8. Оптимальне сприйняття і запам'ятовування текстів відбувається при темпі читання близько

- 1) 112 слів на хвилину
- 2) 102 слова за хвилину
- 3) 122 слова на хвилину

9. Темп мови і пауза належать до

- 1) Кількісних засобів на радіо
- 2) Тонових засобів
- 3) Динамічних засобів

10. Ключові семантично важливі слова

- 1) Не треба виділяти паузами
- 2) Можна не виділяти паузами
- 3) Потрібно виділяти паузами

11. Слухач крутить ручку налаштування приймача, щоб знайти яку-небудь конкретну передачу, це своєрідний етап підготовки до слухання. Це тип слухання радіо

- 1) Пошуковий

- 2) Вибірковий
- 3) Фоновий

12. Під час такого слухання сприймається лише частина радіопередачі або окреме повідомлення. Це тип слухання

- 1) Пошуковий
- 2) Вибірковий
- 3) Фоновий

13. Інформаційні випуски на радіо виконують

- 1) Пропагандистську функцію
- 2) Агітаційно-організаторську функцію
- 3) Функцію інформування

14. Радіопередача "Дорога до храму" виконує

- 1) Пропагандистську функцію
- 2) Агітаційно-організаторську функцію
- 3) Просвітницько-педагогічну функцію

15. "Журналісти повинні діяти так: інформувати про діяльність громадських, владних структур, а також приватного сектора, надаючи можливість людям формувати їхню думку; дозволяти як окремим людям, так і групам людей висловлювати їхні думки, щоб про ці думки знали громадські, владні структури та суспільство в цілому; постійно і критично аналізувати діяльність різних владних структур". Це

- 1) Правила діяльності радіоорганізацій
- 2) Стиль діяльності радіоорганізацій
- 3) Принцип діяльності радіоорганізацій

16. У яких передачах розглядаються питання політики та ідеології українського державотворення, питання консолідуючої, будівничої ролі в утвердженні правового, демократичного, соціально орієнтованого суспільства?

- 1) Політико-ідеологічних передачах
- 2) Розважальних
- 3) Музичних

17. Проблеми відродження історичної пам'яті, духовно-культурний розвиток народу, "проростання" національного "Я" актуалізуються в передачах

- 1) Політико-ідеологічних
- 2) Розважальних
- 3) історико-культурологічних

18. Основною темою яких передач є реформи в економіці України, соціально-побутові аспекти життя людей?

- 1) Політико-ідеологічних
- 2) Історико-культурологічних
- 3) Соціально-економічних

19. Передача "Банкір" належить до передач

- 1) Політико-ідеологічних
- 2) Історико-культурологічних
- 3) Соціально-економічних

20. Педагогічні роздуми" - це передача

- 1) Освітньо-пізнавальна
- 2) Політико-ідеологічна
- 3) Соціально-економічна

21. "Благовість", "Воскресіння", "Голос любові", "Віра. Надія. Любов", "Жива надія" (Сторінки вічної Книги) - це передачі

- 1) Політико-ідеологічні
- 2) Соціально-економічні
- 3) Релігійні

22. Розвивати у дітей пізнавальні інтереси, природні здібності, естетичні смаки, сприяти національно-духовному розвитку, утвердженню патріотичних почуттів - це завдання

- 1) Політико-ідеологічних передач
- 2) Передач для дітей
- 3) Літературно-драматичних передач

23. У цих передачах використовуються найрізноманітніші форми і жанри : від народної пісні до опери, від концертів симфонічної музики до програм із використанням найсучасніших "біт", "рок", "диско". Йдеться про передачі

- 1) Літературно-драматичні
- 2) Спортивні
- 3) Розважально-музичні

24. Короткий і конкретний текст із адресами, телефонами, переліком переваг та послуг у певній частоті повторень досить ефективний у передачах

- 1) Літературно-драматичних
- 2) Спортивних
- 3) Рекламних

25. Радіоповідомлення, радіозвіт, радіоінтерв'ю, радіорепортаж, радіовиступ, радіоогляд преси належать до жанрів радіожурналістики:

- 1) Інформаційних
- 2) Аналітичних
- 3) Художньо-публіцистичних

26. Радіокореспонденція, радіокоментар, радіобесіда, радіоогляд належать до жанрів радіожурналістики

- 1) Інформаційних
- 2) Аналітичних
- 3) Художньо-публіцистичних

27. Радіонарис, радіофейлетон, радіокомпозиція, радіофільм, оригінальна радіодрама належать до жанрів радіожурналістики:

- 1) Інформаційних
- 2) Аналітичних
- 3) Художньо-публіцистичних

28. Радіоповідомлення, у яких викривають певні недоліки – це

- 1) Хронікальне радіоповідомлення

2) Розгорнуте радіоповідомлення

3) Критичне радіоповідомлення

29. Невеликий за обсягом інформаційний матеріал (1—2 хв.), у якому не лише сповіщається факт, що характеризує суть події, але й міститься роз'яснення, тлумачення, елемент оцінки цієї події - це

1) Критичне радіоповідомлення

2) Коментоване радіоповідомлення

3) Полемічне радіоповідомлення

30. У якому радіожанрі об'єктом зображення є засідання — наради, конференції, з'їзди, сесії, зустрічі, симпозіуми, дипломатичні прийоми тощо, під час яких обговорюють актуальні питання економічного, соціального, наукового, освітнього, культурного, політичного розвитку

1) Полемічне радіоповідомлення

2) Радіозвіт

3) Радіосценка

31. Про який тип радіозвіту йдеться? "Радіожурналісти не лише послідовно переказують зміст виступів на зборах, нарадах, а, передусім, намагаються згрупувати, зіставити, оцінити, проаналізувати те, про що говорилося, висловити своє ставлення до проблеми"

1) Аналітичний радіозвіт

2) Розгорнутий радіозвіт

3) Короткий хронікальний радіозвіт

32. "Факт, подія, явище, їх суспільно-політичне значення розкривається через повідомлення, оцінку компетентного співбесідника, який володіє важливою, цікавою інформацією" - це визначення

1) Радіоповідомлення

2) Радіосценки

3) Радіоінтерв'ю

33. З'ясування думок громадськості про певну проблему, подію чи окрему особу, якщо вони становлять предмет загального інтересу - це тип радіоінтерв'ю

- 1) Класичне
- 2) Інтерв'ю-анкета
- 3) Інтерв'ю-портрет

34. Мета цього радіоінтерв'ю — показати людину, всебічно розкрити її духовний світ, риси характеру, погляди, думки, нахили, смаки. Це -

- 1) Інтерв'ю-анкета
- 2) Інтерв'ю-опитування
- 3) Портретне радіоінтерв'ю

35. Основними ознаками цього жанру є документальність, достовірність, об'єктивність, оперативність, які базуються на актуальності інформації. Розповідає про подію, виражену в часі та просторі (відкриття школи, політ у космос, жнива, спортивне змагання тощо). Це жанр

- 1) Радіозамальовки
- 2) Радіорепортажу
- 3) Радіоінтерв'ю

36. Репортаж, який передається безпосередньо з місця події, тобто прямий ефірний радіорепортаж - це

- 1) Проблемний радіорепортаж
- 2) Текстовий радіорепортаж
- 3) "Живий" радіорепортаж

37. Радіорепортаж, де журналіст виступає у ролі коментатора події, прагнучи за короткий час ознайомити радіослухача з подією, яка тривала довший час - це

- 1) Проблемний радіорепортаж
- 2) Радіорепортаж-коментар
- 3) Радіорепортаж-нарис

38. Цей репортаж звучить одночасно з подією, яка відбувається. Це

- 1) Прямий ефірний радіорепортаж
- 2) Інформаційний радіорепортаж
- 3) Проблемний радіорепортаж

39. "Той, хто виступає перед мікрофоном, не лише першоджерело інформації; він сам вирішує, в якому обсязі подавати інформацію про факт, подію, явище, до яких аспектів привернути увагу слухачів. Його спітч монологічний." Йдеться про

- 1) Радіовиступ
- 2) Радіоінтерв'ю
- 3) Пресконференцію

40. Ознайомити слухачів з найважливішими матеріалами видань про політичне, економічне, наукове, освітнє, соціальне, культурне, літературне та інше життя країни, області, міста; виокремити публікації, в яких різні думки про актуальні життєві питання - це мета

- 1) Радіоінтерв'ю
- 2) Радіоогляду преси
- 3) Пресконференції

41. Самостійна зображальна публікація, яка оперативно інформує про окремий факт дійсності (єдність тексту і фото). Як правило, це одна фотографія, яка зображає подію, що сталася

- 1) Фотопортрет
- 2) Фотонарис
- 3) Фотозамітка

42. Критика окремих недоліків засобами фотографії

- 1) Розширена фотозамітка
- 2) Фотопортрет
- 3) Фотозвинування

43. Дібрані у певній послідовності фотознімки в динаміці (в розвитку) показують наочно, себто візуально, те, що відбулося чи відбувається

- 1) Фотоанонс
- 2) Фотонарис
- 3) Фоторепортаж

44. Дотепно відзнята серія критичних фотографій, об'єднаних однією темою, яка не просто висміює певне явище, а й намагається зобразити, чому це відбувається.

- 1) Фотоогляд
- 2) Фотофейлетон
- 3) Фотокоментар

45. Фото, що показує красу природи, заглиблюється засобами фотографії у психологію людських взаємин

- 1) Фотофейлетон
- 2) Фотоогляд
- 3) Фотонарис

46. Одна з найпопулярніших на сьогодні форм демонстрації фотографій онлайн, яка збирає велику кількість переглядів –

- 1) Фотоколаж
- 2) Слайд-шоу
- 3) Фотомонтаж

47. Що повинно містити в собі відповіді на питання «Що? Де? Хто? Як? Коли?»

- 1) Фоторепортаж
- 2) Фотонарис
- 3) Фотозамальовка

48. Фотозйомка поточних подій, від місцевого до міжнародного масштабу, дуже оперативна і, як правило, відображає сьогоденний день

- 1) Фотонарис
- 2) Фотозамальовка
- 3) Новинна фотографія

49. Моментальні жанрові або міські сценки, кумедні або філософські, дзеркало різноманітного життя, залежне не від подій, а тільки від суб'єктивного погляду фотографа -

- 1) Фотонарис
- 2) Фотозамальовка
- 3) Стріт-фото

50. Найбільш виразний і узагальнений кадр-символ, квінтесенція того, що відбувається -

- 1) Головний знімок
- 2) Слайд-шоу
- 3) Фоторяд

Перелік питань до іспиту

1. Передісторія телебачення, його виникнення.
2. Перші студії телебачення та телепрограми.
3. Особливості сучасного телебачення.
4. Специфіка та властивості телебачення.
5. Визначальні чинники у роботі тележурналіста.
6. Редактор як головна особа у телевізійному творчому процесі.
7. Робота продюсера, режисера, асистента режисера, оператора та адміністратора.
8. Завдання репортера, коментатора, інтерв'юера, модератора, ведучого новин
9. Особливості відеознімального процесу
10. Походження і суть телевізійної інформації.
11. Поняття соціальної інформації.
12. Інформаційні тележанри.
13. Повідомлення.
14. Відеорепортаж.
15. Огляд.
16. Інтерв'ю.
17. Аналітичні та художні жанри телебачення.
18. Особливості відеосюжету
19. Характеристика інформаційних програм українського телебачення.
20. Дотримання світових стандартів телевізійних інформаційних програм.
21. Методи викладу телевізійних новин.
22. Завдання й особливості телерепортажу.
23. Історія виникнення радіо.
24. Характеристика сучасного радіоефіру.
25. Формати радіомовлення.
26. Основні принципи журналістської етики.
27. Основні принципи інформаційних відносин.
28. Найважливіші напрями пропаганди засобами радіо.
29. Різновиди радіомовлення.

30. Функції радіомовлення.
31. Типи передач на радіо.
32. Характеристика інформаційних радіожанрів.
33. Аналітичні радіожанри
34. Художньо-публіцистичні радіожанри.
35. Історія виникнення фотографії.
36. Камера-обскура. Геліографія. Дагеротипія. Мокроколодійний процес.
37. Сучасна фотографія.
38. Жанри фотожурналістики.
39. Типи фотографій.
40. Портрет як фотографія.

Рекомендована література

1. Дмитровський З. Організація роботи на телебаченні: Тексти лекцій. Львів : Малий видавничий центр факультету журналістики ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 98 с.
2. Журналістський фах: Фотожурналістика: Методичні рекомендації . URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/Method/photojournal.pdf>
3. Іванюха Т. В. , Тупіков М.С. Функції фотоілюстрації у сучасних молодіжних виданнях. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_12_47
4. Костюк С. Розмаїття фотожанрів на шпальтах газети "33-й канал". URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/12124/1/Kostiuk%20S.%2C%20Leschko%20U.pdf>
5. Лизанчук В. Основи радіожурналістики: підручник. URL: <https://kjourn.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/54/2018/04/Основи-радіожурналістики.pdf>
6. Миронченко В.Я. Читання інформаційних передач. <http://surl.li/mphfa>
7. Мітчел С. Виробництво новин : телебачення, радіо, Інтернет [пер. з англ. Н. Сгоровець]. URL: <https://studfile.net/preview/7298214/page:2/>
8. Мітчук О. А. Еволюція фотографії в контексті української фотожурналістики. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2013_53_62
9. Набруско В. Українське радіо: від державного речника до суспільного мовця URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2013_53_62
10. Холод О.М. Основи тележурналістики. URL: http://document.kdu.edu.ua/info_zab/061_130.pdf
11. Яковець А. В. Телевізійна журналістика: теорія і практика : підручник. URL: <http://surl.li/mphis>

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

Фото-, теле- і радіожурналістика [Текст]: Методичні вказівки для практичної та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми «Медіакомунікації та PR» галузі знань С Соціальні науки, журналістика та інформація спеціальності С7 Журналістика 0321 Journalism and reporting денної та заочної форм навчання/ уклад. Т.В.Николюк. Луцьк : Відділ іміджу та промоції ЛНТУ, 2025. 79 с.

Комп'ютерний набір

Т.В.Николюк

Підп. до друку 2025р.

Формат 60x84/16. Папір офс. Гарнітура Таймс.

Ум. друк. арк. ____ . Обл.-вид. арк.

Тираж ____ прим.

Відділ іміджу та промоції

Луцького національного технічного університету

43018 м. Луцьк, вул. Львівська, 75

Друк – ВІП ЛНТУ